

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Beleidsdoorlichting 'Scholen maken resultaten inzichtelijk'

Colofon

Titel	Beleidsdoorlichting 'Scholen maken resultaten inzichtelijk'
Uitgebracht aan	Voorzitter begeleidingscommissie beleidsdoorlichting 'Scholen maken resultaten inzichtelijk'; directeur VO van OCW mw. mr. C.A.M.E. Mattijssen.
Datum	3 november 2014
Kenmerk	ADR/2014/1449
Status	Definitief

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

Inhoud

1	Samenvatting	5
1.1	Samenvatting	5
2	Inleiding en aanpak	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Onderzoeksaanpak	8
2.3	Uitvoering	9
2.4	Leeswijzer rapport	9
3	Afbakening beleidsterrein	10
3.1	Afbakening beleidsterrein	10
3.2	Samenhang met andere beleidsdoorlichtingen	10
4	Motivering van het gevoerde beleid	12
4.1	Aanleiding voor het beleid	12
4.1.1	Vrije schoolkeuze	12
4.1.2	Horizontale verantwoording	13
4.1.3	Benchmarken	13
4.1.4	Selectie	13
4.1.5	Maatstaffixatie	13
4.1.6	Reputatieschade	14
4.2	Verantwoordelijkheid Rijksoverheid	14
5	Het beleidsterrein en bijbehorende uitgaven	15
5.1	Aard en samenhang van de ingezette instrumenten	15
5.2	Met welke uitgaven gaat het beleid gepaard, inclusief kosten op andere terreinen of voor andere partijen	17
5.3	Wat is de onderbouwing van de uitgaven? Hoe zijn deze te relateren aan de componenten volume/gebruik en aan prijzen/tarieven	17
6	Gevoerde beleid, effecten en doelmatigheid	19
6.1	Hoofdlijn A: Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren.	19
6.1.1	ManagementVenster (VO), VenstersPO (PO)	19
6.1.2	MBO Benchmark	21
6.1.3	Diagnostische tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde	21
6.1.4	Resumé	22
6.2	Hoofdlijn B: Ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.	22
6.2.1	Vensters voor Verantwoording (incl. Schoolkompas) (VO) en VenstersPO (PO)	22
6.2.2	Stimuleren ouderbetrokkenheid (PO, VO en MBO)	26
6.2.3	JOB-monitor, Geïntegreerd Jaardocument en Studie in Cijfers mbo.	27
6.2.4	Stichting Studiekeuze123 en Studiebijsluiter voor het HO.	30
6.2.5	Resumé	34
6.3	Hoofdlijn C: Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen.	34
6.3.1	Voor PO, VO en MBO zijn streefniveaus en/of doelstellingen opgenomen.	34
6.3.2	Kwaliteitsafspraken in MBO met streefdoelen	36
6.3.3	Prestatieafspraken met universiteiten en hogescholen.	36

6.3.4	Resumé	37
6.4	Hoofdlijn D: De overheid creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken.	37
6.4.1	Verplichte rekentoets.	38
6.4.2	Ontwikkelen methode om toegevoegde waarde (van onderwijsinstelling) in kaart te brengen voor PO en VO.	38
6.4.3	Eindtoets in het PO.	39
6.4.4	Invoering landelijke examinering Taal en rekenen bij MBO.	39
6.4.5	Resumé	40
7	Samenvattend beeld	41
7.1	Uitkomsten effecten, doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	41
	<i>Bijlage 1 Doel Inspanningen Netwerk (DIN)</i>	43
	<i>Bijlage 2 Streefniveaus en/of doelstellingen opgenomen in de OCW begroting 2012</i>	44
	<i>Bijlage 3 Gehanteerde bronnen en documenten</i>	46
	<i>Bijlage 4 Verklaring afkortingen</i>	48

1 Samenvatting

1.1 Samenvatting

Beleidsdoorlichting Scholen maken resultaten inzichtelijk

In deze rapportage zijn de resultaten van de beleidsdoorlichting scholen maken resultaten inzichtelijk opgenomen. Deze beleidsdoorlichting behandelt de periode 2012-2014 voor onderdelen van de onderwijsartikelen PO (art. 1), VO (art. 3), MBO (art. 3) en HO (art. 6 en 7) en de beleidsagenda 2012.

De regeling Periodiek evaluatieonderzoek (RPE)¹ schrijft voor dat het gevoerde beleid met enige regelmaat ten minste eens in de zeven jaar geëvalueerd moet worden. Een beleidsdoorlichting is er op gericht om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid inzichtelijk te maken. Deze beleidsdoorlichting heeft betrekking op de beleidsdoelstelling:

Scholen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd.

In de beleidsagenda 2012 van OCW is deze algemene doelstelling als volgt verder uitgewerkt: "Een belangrijke voorwaarde voor betere prestaties is het zichtbaar maken van resultaten. Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren, en zich op grond daarvan verbeteren. Ook kunnen ouders, leerlingen studenten, bedrijfsleven, de samenleving en de overheid zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken. Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen. Ze creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken."

Onderzoeksaanpak

Overeenkomstig de RPE is gebruik gemaakt van de 'synthese benadering'; er is uitsluitend gebruik gemaakt van reeds beschikbare informatie en onderzoeksmateriaal. Er is geen aanvullend eigenstandig inhoudelijk onderzoek verricht. Deze beleidsdoorlichting is uitgevoerd door de Auditdienst Rijk.

Bij de beoordeling van het beschikbare informatie en onderzoeksmateriaal om een uitspraak te kunnen doen over de doeltreffendheid en doelmatigheid is de volgende 'getrapte' aanpak gekozen; bepalen mate van doelbereiking, bepalen instrumentrealisatie, bepalen van de mate van de effectiviteit van het beleid(instrument) indien (causaal)effectonderzoek beschikbaar is en anders op basis van ander beschikbare informatie, bepalen mate van doelmatigheid via de verhouding van ingezet budget en gerealiseerde effectiviteit. Op basis deze vragen is een samenvattende beeld beschreven over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid.

Rol en verantwoordelijkheden Rijksoverheid

Van oudsher leggen onderwijsinstellingen verantwoording af aan de onderwijsinspectie. De inspectie maakt haar bevindingen per onderwijsinstelling op hoofdlijnen openbaar, tegenwoordig op de website. Daarnaast zijn onderwijsinstellingen verplicht om jaarlijks een toelichting te geven op de bedrijfsvoering in de vorm van het jaarverslag en de jaarrekening. Ook moeten

¹ Regeling Periodiek evaluatieonderzoek, Staatscourant 2012 nr. 18352, 11 september 2012

scholen in het funderend onderwijs elk jaar de schoolgids maken om ouders en leerlingen te informeren over het reilen en zeilen op de school. Ondanks deze instrumenten heeft OCW geoordeeld dat het onvoldoende mogelijk was voor maatschappelijke actoren om zich een oordeel te vormen over de onderwijsresultaten van een onderwijsinstelling, om die te vergelijken met andere onderwijsinstellingen en om instellingen daarop aan te spreken. Deze actoren beter inzicht geven in de onderwijsresultaten kan een positieve invloed hebben op de kwaliteit van het onderwijsstelsel.

OCW heeft geprobeerd het openbaar maken van onderwijsresultaten, wat belangrijk is voor de verantwoording, op zo'n manier vorm te geven dat het zoveel mogelijk leidt tot positieve effecten maar niet tot negatieve. Wat OCW betreft werkt dit het beste als het openbaar maken van resultaten uit scholen zelf komt. Scholen zelf kunnen het beste inzicht geven in de aspecten van onderwijskwaliteit die moeilijk te kwantificeren zijn, zoals de sfeer op school en de filosofie achter het onderwijs dat zij aanbieden. Juist dit soort aspecten vinden ouders ook belangrijk bij de schoolkeuze, zo blijkt uit onderzoek van onder andere de gemeente Amsterdam. Scholen zijn in positie om de dialoog aan te gaan met ouders en leerlingen over de resultaten en kunnen deze ook van de nodige toelichting voorzien en nuanceren. Scholen zelf aan de slag laten gaan met het in kaart brengen van hun onderwijskwaliteit stimuleert daarnaast een ambitieus leerklimaat, omdat scholen op basis van deze informatie hun onderwijsproces kunnen bijsturen. Ten slotte zullen scholen geneigd zijn meer informatie prijs te geven als zij het gevoel hebben dat dit op een goede, genuanceerde manier gebeurt, in plaats van dat er wordt afgerekend op een paar indicatoren.

Beleidsinstrumenten

Om de beleidsdoelstelling te realiseren heeft OCW voor vier hoofdlijnen de volgende instrumenten ontwikkeld en ingezet. De vier hoofdlijnen kennen een onderlinge samenhang, waarbij de opbrengsten van hoofdlijnen C en D input leveren aan de hoofdlijnen A en B. Hierbij is in lijn met de beleidstheorie gekozen voor instrumenten (vooral subsidies en wet- en regelgeving) waarbij het openbaar maken uit de scholen zelf komt. Hierna zijn de instrumenten per hoofdlijn weergegeven:

Hoofdlijn A: Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren.

- 1) ManagementVenster (VO), VenstersPO (PO)
- 2) MBO Benchmark
- 3) Diagnostische tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde

Hoofdlijn B: Ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.

- 4) Vensters voor Verantwoording (incl. Schoolkompas) (VO), VenstersPO (PO)
- 5) Stimuleren ouderbetrokkenheid (PO, VO en MBO)
- 6) JOB-monitor, Geïntegreerd Jaardocument en Studie in cijfers mbo.
- 7) Stichting Studiekeuze en Studiebijsluiter voor het HO.

Hoofdlijn C: Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen.

- 8) Voor PO, VO en MBO streefniveaus en doelstellingen in de begroting.
- 9) Kwaliteitsafspraken in het MBO met streefdoelen.
- 10) Prestatieafspraken in het HO

Hoofdlijn D: De overheid creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken.

- 11) Verplichte rekentoets
- 12) Ontwikkelen methode om toegevoegde waarde (van onderwijsinstelling) in kaart te brengen in PO en VO.
- 13) Eindtoets in het PO.
- 14) MBO invoering landelijke examinering Taal en rekenen.

De reikwijdte van deze doorlichting is vanuit de doelstelling begrenst tot deze hoofdlijnen.

De insteek is hiermee vrij instrumenteel en gebaseerd op internationaal onderzoek waaruit blijkt dat toetsen, het vaststellen van streefdoelen en ambities en het inzichtelijk maken van prestaties randvoorwaarden zijn voor een goed functionerend onderwijsstelsel.

Uitkomsten m.b.t. effecten, doeltreffendheid en doelmatigheid

Op basis van het beschikbare materiaal bij de vier hoofdlijnen van het beleid blijkt dat scholen en instellingen hun resultaten inzichtelijk maken en daarnaast werken aan het implementeren van andere instrumenten om dit inzicht verder te vergroten (toegevoegde waarde, ouderbetrokkenheid, in het MBO ontwikkeling van 'MBO Transparant', BPV monitor en een Studiebijsluiter en VenstersPO).

De doorlichting toont aan dat alle instrumenten uit de beleidsdoelstelling zijn ontwikkeld en geïmplementeerd (dit laatste niet voor een methode voor toegevoegde waarde). Bij de keuze voor de instrumenten blijkt dat de prestatieafspraken in het HO op basis van een afweging door de commissie Veerman tot stand zijn gekomen. De Vensters in het PO en VO zijn, om het draagvlak te vergroten, in samenwerking met de sectorraden ontwikkeld. Bij de keuze voor de andere genoemde instrumenten heeft geen geëxpliciteerde afweging of vergelijking met alternatieve instrumenten plaatsgevonden op basis van doeltreffendheid of doelmatigheid. Dit geldt met name voor de instrumenten van de hoofdlijnen A en B.

Uit de doorlichting blijkt dat voor de inzet van de instrumenten relatief beperkte investeringen zijn gepleegd voor subsidies naast de aanpassingen in wet- en regelgeving voor met name toetsen en examens.

Ook blijkt uit deze doorlichting dat voor de instrumenten VenstersVO, ouderbetrokkenheid, Stichting Studiekeuze (SK123) en Studiebijsluiter HO en prestatieafspraken HO monitoring onderzoek beschikbaar is over het gebruik. Van de instrumenten SK123 en de Studiebijsluiter is tevens onderzoek waaruit blijkt hoe het door de doelgroep (studenten) wordt gebruikt en welke effecten ze hebben in relatie tot andere voorlichtingsbronnen.

Voor de andere instrumenten van de hoofdlijnen A en B zijn geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin instrumenten door stakeholders ook daadwerkelijk worden gebruikt om zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar te vergelijken. Het ontbreekt aan zicht op het effect op de hogere doelstelling om tot betere onderwijsprestaties te komen. Wel zijn met de PO-Raad en VO-raad afspraken gemaakt om in 2015 een onderzoek uit te voeren naar bekendheid en tevredenheid van Vensters bij ouders.

De evaluatie betreft de periode 2012-2014, deze korte evaluatieperiode verklaart dat veel onderzoek nog niet beschikbaar kan zijn.

Vanuit de doelstellingen van de hoofdlijnen C en D, met uitzondering van de prestatieafspraken in HO en MBO, is monitoring niet aan de orde omdat het gaat om het realiseren van toetsen en examens en het benoemen van streefniveaus en doelstellingen.

2 Inleiding en aanpak

2.1 Inleiding

Periodiek dient het beleid van de Rijksoverheid geëvalueerd te worden waarbij wordt gekeken naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde overheidsbeleid. Dit is weergegeven in de Regeling Periodieke Evaluatieonderzoeken (RPE). Met dit onderzoek wordt uitvoering gegeven aan de RPE. De doorlichting kan betrekking hebben op een samenhangend deel van één of meerdere beleid/begrotingsartikelen.

Conform de RPE wordt in dit onderzoek ten minste aangegeven de:

- Afbakening van het onderzochte beleidsterrein
- Motivering van het beleid en daarmee beoogde doelen
- Beschrijving van het beleidsterrein en daarmee gemoeide uitgaven
- Overzicht van uitgevoerde onderzoeken naar doeltreffendheid en doelmatigheid, inclusief een motivatie van het evaluatieprogramma.
- Effecten van het gevoerde beleid en analyse en beoordeling van doeltreffendheid en doelmatigheid waarbij de onderlinge samenhang van instrumenten in ogenschouw genomen wordt.

2.2 Onderzoeksaanpak

De volgende uitgangspunten en werkwijze zijn bij deze beleidsdoorlichting gehanteerd:

- De synthese benadering zoals benoemd in de RPE; er is uitsluitend gebruik gemaakt van reeds beschikbare informatie en onderzoeksmateriaal. Er is geen aanvullend eigenstandig inhoudelijk onderzoek verricht naar de effectiviteit en doelmatigheid van het beleid.
- Bij de inventarisatie van het beschikbare informatie en onderzoeksmateriaal om een uitspraak te kunnen doen over de doeltreffendheid en doelmatigheid is de volgende 'getrapte' aanpak gekozen;
 - Bepalen mate van doelbereiking; kan op basis van ('SMART') geformuleerde doelstellingen en beschikbare informatie uitspraak over de (mate) van doelbereiking gedaan worden? Het kan hier gaan om een momentopname maar ook over doelbereiking over verloop van tijd (monitoring). Wat is de mate van doelbereiking geweest?
 - Bepaal de instrumentrealisatie; duiding van het instrument en daaraan gerelateerde uitgaven.
 - Bepaal de mate van de effectiviteit van het beleid(instrument); in welke mate blijkt dat het beleid(instrument) aantoonbaar aan de doelbereiking heeft bijgedragen. Is er inzicht in de causale relaties tussen het beleidsinstrument en gerealiseerde doel; z.g. effectonderzoeken.
 - Goed effectonderzoek is niet altijd uitvoerbaar en/of kostbaar i.r.t. ingezette middelen; is er dan andere informatie beschikbaar op grond waarvan een indicatie van de effectiviteit kan worden gegeven (plausibiliteit)?
 - Bepaal de mate van doelmatigheid via de verhouding van ingezet budget en gerealiseerde effectiviteit. Indien over de effectiviteit geen enkele uitspraak gedaan kan worden, is het gevoerde beleid doorgaans niet doelmatig.
 - Op basis van voorgaande punten wordt het samenvattende beeld over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid beschreven.

2.3 Uitvoering

Deze beleidsdoorlichting is uitgevoerd door de Auditdienst Rijk (ADR).

2.4 Leeswijzer rapport

In de hoofdstukken 3 tot en met 6 worden de specifieke vragen uit de RPE beantwoord. Hoofdstuk 7 bevat het samenvattende beeld.

3 Afbakening beleidsterrein

1. Welk artikel (onderdeel) wordt behandeld in de beleidsdoorlichting?
2. Indien van toepassing: wanneer worden/zijn de andere artikelonderdelen doorgelicht?

3.1 Afbakening beleidsterrein

Deze beleidsdoorlichting heeft betrekking op de beleidsdoelstelling:

Scholen maken resultaten inzichtelijk maken en worden aangesproken op hun prestaties waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd.

Deze beleidsdoorlichting behandelt de periode 2012-2014 voor onderdelen van de artikelen PO, VO, MBO en HO. In dit rapport is de hoofddoelstelling gesplitst in vier met elkaar samenhangende hoofdlijnen, deze hoofdlijnen zijn ook opgenomen in de beleidsagenda van de OCW begroting 2012.

- A. Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren.
- B. Ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.
- C. Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen.
- D. De overheid creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken.

Met betrekking tot deze doelstelling heeft OCW in de beleidsagenda 2012 een aantal beleidsinstrumenten aangekondigd in het funderend onderwijs (primair onderwijs resp. voortgezet onderwijs, artikel 1 en 3), het middelbaar beroepsonderwijs (artikel 4) en het hoger onderwijs (artikel 6 en 7). De in deze beleidsdoorlichting opgenomen doelstelling 'onderwijsresultaten inzichtelijk maken' en de daarvoor ingezette instrumenten vormen een deel van alle beleidsinspanningen van OCW op deze artikelen.

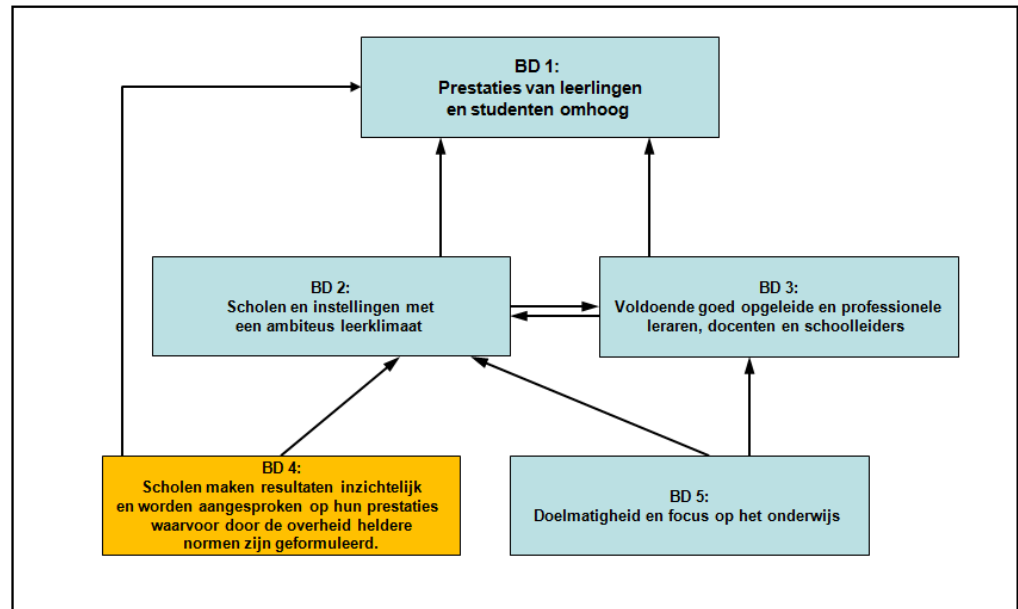
3.2 Samenhang met andere beleidsdoorlichtingen

OCW heeft met betrekking tot het onderwijs, in haar beleidsagenda verschillenden, met elkaar samenhangende, doelstellingen geformuleerd. In het schema is de samenhang tussen verschillende beleidsdoelstellingen weergegeven. De hoogste doelstelling is 'Prestaties van leerlingen en studenten omhoog'. In dit schema is weergegeven dat de doelstelling 'Prestaties van leerlingen en studenten omhoog' (BD-1), een relatie heeft met de andere beleidsdoelstellingen (BD-2 t/m BD-5). Die andere beleidsdoelstellingen BD 2 t/m BD-5 zijn belangrijke 'instrumenten' om de doelstelling 'Prestaties van leerlingen en studenten omhoog' (BD-1) te bereiken.

Ten aanzien van voorgenoemde beleidsdoelstellingen staan in 2014 en 2015 beleidsdoorlichtingen(BD) geprogrammeerd op de volgende wijze:

- Prestaties van leerlingen en studenten omhoog (BD-1) in 2015.
- Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat (BD-2) in 2014.

- Goed opgeleide en professionele leraren, docenten en schoolleiders (BD-3) in 2015.
- Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd (BD-4, in 2014; dit onderzoek).
- Doelmatigheid en focus op het onderwijs (BD-5) in 2015.

Afbeelding samenhang beleidsdoelstellingen (BD) 1 t/m 5 voor het onderwijs

De bovengenoemde beleidsdoorlichtingen gaan in op de speerpunten van het OCW-beleid zoals geformuleerd in de beleidsagenda 2012. Daarnaast wordt momenteel met de OESO een plan uitgewerkt om de OESO in 2015 een review van het Nederlandse onderwijsstelsel te laten verrichten. Deze review richt zich op de vraag hoe ons onderwijsstelsel functioneert en hoe dit functioneren kan worden verklaard.

4 Motivering van het gevoerde beleid

3. *Wat was de aanleiding voor het beleid? Is deze aanleiding nog actueel?*
4. *Wat is de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid?*

4.1 Aanleiding voor het beleid

De autonomie van onderwijsinstellingen is in de afgelopen decennia enorm toegenomen. De invoering van de lumpsumbekostiging in het funderend onderwijs heeft hier in belangrijke mate aan bijgedragen. Vanwege de toegenomen vrijheid die onderwijsinstellingen hebben gekregen in het besteden van publieke middelen is ook de behoefte aan verantwoording toegenomen. Uit internationaal onderzoek blijkt daarnaast dat verantwoording één van de onderscheidende kenmerken is van goed presterende onderwijsstelsels², naast het formuleren van heldere kaders door de overheid en veel autonomie voor de onderwijsinstellingen.

Van oudsher leggen onderwijsinstellingen verantwoording af aan de onderwijsinspectie. De inspectie maakt haar bevindingen per onderwijsinstelling op hoofdlijnen openbaar, tegenwoordig op de website. Daarnaast zijn onderwijsinstellingen verplicht om jaarlijks een toelichting te geven op de bedrijfsvoering in de vorm van het jaarverslag en de jaarrekening. Ook moeten scholen in het funderend onderwijs elk jaar de schoolgids vaststellen om ouders en leerlingen te informeren over het reilen en zeilen op de school. Ondanks deze instrumenten heeft OCW geoordeeld dat het onvoldoende mogelijk was voor maatschappelijke actoren om zich een oordeel te vormen over de onderwijsresultaten van een onderwijsinstelling, om die te vergelijken met andere onderwijsinstellingen en om instellingen daarop aan te spreken. Deze actoren beter inzicht geven in de onderwijsresultaten kan een positieve invloed hebben op de kwaliteit van het onderwijsstelsel. Vanuit de theorie is bekend dat dit globaal gesproken via drie mechanismen³ werkt;

- de vrije schoolkeuze
- horizontale verantwoording en
- benchmarken.

4.1.1 *Vrije schoolkeuze*⁴

Het eerste mechanisme waarmee inzichtelijkheid in onderwijsresultaten leidt tot hogere onderwijskwaliteit is de vrije schoolkeuze. Leerlingen hebben er baat bij een school te kiezen met een hogere kwaliteit. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat ouders die post ontvingen over de kwaliteit van scholen voor een betere school kozen en dat hun kinderen vervolgens beter presteerden. Kwaliteit moet daarbij breed opgevat worden. Het gaat niet alleen om informatie over bijvoorbeeld toetsscores. Juist door een breder pallet aan informatie beschikbaar te maken, kan een school zich onderscheiden ten opzichte van de concurrentie. Dit kan leiden tot onderwijsinnovaties. Vanwege de vrije schoolkeuze kunnen de beste concepten en best presterende onderwijsinstellingen worden beloond met meer aanmeldingen, wat de kwaliteit van het onderwijs als geheel uiteindelijk ten goede komt.

² Webbink, H.D., R. van Elk en M. van der Steeg, 2009, Wat is bekend over de effecten van kenmerken van onderwijsstelsels?; een literatuurstudie. CPB Document 187, Centraal Planbureau, Den Haag

³ Waslander, S., Pater, C. & Van der Weide, M. (2010), Markets in education: An analytical review of empirical research on market mechanisms in education, OECD Education Working Papers, No. 52, OECD Publishing, Parijs

⁴ Van Elk, Lanser & Veldhuizen (2011), Onderwijsbeleid in Nederland; De kwantificering van effecten, CPB Achtergronddocument, CPB, Den Haag

4.1.2 *Horizontale verantwoording*⁵

Het tweede mechanisme is horizontale verantwoording, het feit dat inzicht in resultaten de inspraak en het corrigerend vermogen versterkt van de diverse belanghebbenden zoals ouders, leerlingen en studenten, het bedrijfsleven en de overheid. Als deze diverse belanghebbenden beter op de hoogte zijn van de onderwijsresultaten kunnen zij beter het gesprek aangaan met het bestuur van de onderwijsinstelling over wat er eventueel beter kan. Voor een goede werking van dit mechanisme is het onder andere van belang dat de getoonde informatie aansluit bij de behoefte van de belanghebbenden, volledig is, eenvoudig te verkrijgen, begrijpelijk en gebruiksvriendelijk is.

4.1.3 *Benchmarken*⁶

Het derde mechanisme is benchmarken. De inzichtelijkheid van resultaten kan bijdragen aan het lerend vermogen van onderwijsinstellingen. Als instellingen inzicht hebben in de eigen prestaties en die kunnen vergelijken met de prestaties van andere instellingen, kunnen zij hun kracht of zwaktes ontdekken en daaraan gaan werken. Transparantie van resultaten kan leiden tot beter zicht op *best practices*. Op die manier stimuleert het innovatie en kennisdeling tussen scholen. Als de resultaten van een onderwijsinstelling sterk afwijken van vergelijkbare instellingen dan kan dit een *wake-up call* zijn voor de betrokken instelling.

Naast deze drie mechanismen waarmee inzicht in resultaten een positief effect kan hebben op de onderwijskwaliteit, kan het ook juist negatieve effecten hebben. Drie mogelijke negatieve effecten die ook nadrukkelijk bij OCW op het netvlies staan bij het inzichtelijk maken van resultaten zijn:

- selectie,
- maatstaffixatie en
- reputatieschade.

4.1.4 *Selectie*

Selectie is een manier waarop onderwijsinstellingen op een kunstmatige manier de onderwijsresultaten kunnen verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door het ontmoedigen door scholen van bepaalde leerlingen om zich aan te melden op de school, het uitsluiten van kinderen bij toetsen, het vaker laten blijven zitten van kinderen, afstroom van kinderen naar een lager onderwijsniveau of instroom op een te laag niveau om de prestaties op niveau te houden en vaker doorverwijzen naar speciaal onderwijs. In diverse internationale studies wordt aangetoond dat het openbaar maken van onderwijsresultaten heeft geleid tot selectie bij toelating⁷.

4.1.5 *Maatstaffixatie*

Maatstaffixatie is het risico dat de aandacht voor vakken waarvan de resultaten openbaar worden gemaakt (bijvoorbeeld taal en rekenen) ten koste gaat van vakken die in mindere mate worden getoetst of andere kwaliteiten van onderwijsinstellingen die moeilijker gekwantificeerd kunnen worden (zoals de mate waarin een onderwijsinstelling bijdraagt aan de sociale ontwikkeling van leerlingen). Zo zijn er aanwijzingen dat de nadruk op verantwoording in het onderwijsbeleid van de Verenigde Staten ertoe heeft geleid dat leraren selectiever zijn in welke stof zij tijdens de les behandelen⁸.

⁵ Waslander, S., Pater, C. & Van der Weide, M. (2010), *Markets in education: An analytical review of empirical research on market mechanisms in education*, OECD Education Working Papers, No. 52, OECD Publishing, Parijs

⁶ Koning, P. & K. van der Wiel (2010a) *School Responsiveness to Quality Rankings: An Empirical Analysis of Secondary Education in the Netherlands*, Centraal Planbureau, Discussion paper 149, Den Haag

⁷ De Wolf, I.F., & Janssens, F.J.G (2005), *Effects and side effects of inspections and accountability in education; an overview of empirical studies*, University of Amsterdam, Amsterdam

⁸ Supovitz, J. (2009), *Can high stakes testing leverage educational improvement? Prospects from the last decade of testing and accountability reform*, Graduate School of Education, Consortium for Policy Research in Education, University of Pennsylvania, Philadelphia

4.1.6 *Reputatieschade*

Als gevolg van 'naming and shaming' kan reputatieschade optreden, waardoor scholen geen tweede kans krijgen. Het openbaar maken van onderwijsresultaten kan in dat geval een buitenproportioneel groot (negatief) effect hebben.

4.2 **Verantwoordelijkheid Rijksoverheid**

De hiervoor besproken negatieve effecten komen ook terug in de commotie die ontstond rond de publicatie van ranglijsten van scholen door dagblad Trouw. Trouw kreeg in 1998 door middel van een WOB-verzoek de beschikking over de gegevens die bij de inspectie bekend waren over de onderwijsresultaten van scholen in het voortgezet onderwijs, waaronder gemiddelde eindexamencijfers. Trouw maakte hier gebruik van om een ranglijst van scholen te maken. Het was echter onduidelijk in hoeverre de ranglijst representatief was voor de kwaliteit van de scholen in kwestie. Jaren later diende RTL een soortgelijk WOB-verzoek in voor het primair onderwijs om de gemiddelde Citoscores van scholen te mogen publiceren. Ook dit viel niet goed, de nadruk kwam hiermee volgens velen op de resultaten op taal en rekenen te liggen.

OCW heeft geprobeerd het openbaar maken van onderwijsresultaten, wat belangrijk is voor de verantwoording, op zo'n manier vorm te geven dat het zoveel mogelijk leidt tot de genoemde positieve effecten maar niet tot de negatieve. Wat OCW betreft werkt dit het beste als het openbaar maken van resultaten uit scholen zelf komt⁹.

Scholen zelf kunnen het beste inzicht geven in de aspecten van onderwijskwaliteit die moeilijk te kwantificeren zijn, zoals de sfeer op school en de filosofie achter het onderwijs dat zij aanbieden. Juist dit soort aspecten vinden ouders ook belangrijk bij de schoolkeuze, zo blijkt uit onderzoek van onder andere de gemeente Amsterdam¹⁰. Scholen zijn in positie om de dialoog aan te gaan met ouders en leerlingen over de resultaten en kunnen deze ook van de nodige toelichting voorzien en nuanceren. Scholen zelf aan de slag laten gaan met het in kaart brengen van hun onderwijskwaliteit stimuleert daarnaast een ambitieus leerklimaat, omdat scholen op basis van deze informatie hun onderwijsproces kunnen bijsturen. Ten slotte zullen scholen geneigd zijn meer informatie prijs te geven als zij het gevoel hebben dat dit op een goede, genuanceerde manier gebeurt, in plaats van dat er wordt afgerekend op een paar indicatoren.

⁹ Voor Vensters geldt wel dat het gebruik maakt van alle relevante centraal beschikbare data (opbrengstgegevens) bij de overheid

¹⁰ Gemeente Amsterdam (2003), Schoolkeuzemotieven. Onderzoek naar het Schoolkeuzeprocess van Amsterdamse Ouders, Dienst Onderzoek en Statistiek, Amsterdam

5 Het beleidsterrein en bijbehorende uitgaven

5. *Wat is de aard en samenhang van de ingezette instrumenten?*
6. *Met welke uitgaven gaat het beleid gepaard, inclusief kosten op andere terreinen of voor andere partijen?*
7. *Wat is de onderbouwing van de uitgaven? Hoe zijn deze te relateren aan de componenten volume/gebruik en aan prijzen/tarieven?*

5.1 Aard en samenhang van de ingezette instrumenten

Vanuit de hiervoor geschetste achtergrond heeft OCW in de beleidsagenda 2012 een aantal beleidsinstrumenten aangekondigd in het funderend onderwijs (artikel 1 en 3), het middelbaar beroepsonderwijs (artikel 4) en het hoger onderwijs (artikel 6 en 7) om onderwijsresultaten inzichtelijk te maken voor de verschillende belanghebbenden en te zorgen dat deze belanghebbenden onderwijsinstellingen hierop kunnen aanspreken. Om dit mogelijk te maken heeft OCW diverse beleidsinstrumenten ingezet die globaal in twee categorieën zijn in te delen:

- Toetsen, normen en toegevoegde waarde (uitgewerkt in de Hoofdpijnen C en D)
- Inzichtelijk maken van onderwijsresultaten door instellingen voor alle belanghebbenden (uitgewerkt in de hoofdpijnen A en B).

Toetsen, normen en toegevoegde waarde

Een voorwaarde voor de werking van de hiervoor beschreven mechanismen is dat er instrumenten zijn om de kwaliteit van het onderwijs in kaart te brengen. Dit is één van de redenen dat in de beleidsagenda 2012 werd aangekondigd dat er een centrale eindtoets zou komen in 2013 in het primair onderwijs. Het speciaal basisonderwijs moet volgen in het voorjaar van 2015. Er komen landelijke examens voor taal en rekenen in het middelbaar beroepsonderwijs en een diagnostische toets in de onderbouw van het voortgezet onderwijs voor Nederlands en Wiskunde.

De hiervoor beschreven mechanismen werken alleen goed als de getoonde onderwijsresultaten toerekenbaar zijn aan de onderwijsinstelling waar zij betrekking op hebben. Een groot deel van toetsscores wordt verklaard door de achtergrondkenmerken van leerlingen en is in die zin niet toerekenbaar aan de onderwijsinstelling. De onderwijsinstelling kan dan door selectie de toetsscores kunstmatig proberen te verhogen. Om een maatstaf te ontwikkelen waarin toetsscores met deze informatie worden genuanceerd is in de beleidsagenda 2012 aangekondigd in 2012 pilots toegevoegde waarde in het basisonderwijs uit te voeren waarin ook een begintoets voor het basisonderwijs wordt ontwikkeld.

Lang niet alle aspecten van het onderwijs laten zich echter vangen in een toetsscore. Zo heeft OCW ervoor gekozen om aan te sturen op een jaarlijkse meting van de tevredenheid van het bedrijfsleven, studenten en docenten in het middelbaar beroepsonderwijs en moet er meer inzicht komen in de overhead binnen het middelbaar beroepsonderwijs. Een andere uitdaging is om inzichtelijk te maken wat de kwaliteit is van onderwijsvormen waar toetsen niet gebruikelijk zijn. Daarom moeten beroepsgerichte examens voldoen aan een landelijk keurmerk, worden in het voortgezet speciaal onderwijs kerndoelen ingevoerd in 2012 en krijgt de onderbouw van het voortgezet onderwijs kennisbases voor vakken zonder centrale toetsing. OCW vond niet alleen onderlinge vergelijkbaarheid belangrijk, maar wou ook in overleg met de sector afspreken wat 'goede' resultaten zijn. Dit is natuurlijk tijd- en contextgebonden, daarom heeft OCW ervoor gekozen streefdoelen met de sector af te spreken.

Inzichtelijk maken van onderwijsresultaten door instellingen voor alle belanghebbenden

Met de PO-Raad is afgesproken dat in 2013 Vensters PO zou worden ingevoerd (in navolging van Vensters voor Verantwoording in het voortgezet onderwijs). Dit instrument brengt de beschikbare informatie over onderwijsresultaten handig bij elkaar op een website en maakt het eenvoudig om vergelijkingen te maken tussen scholen. Dit is makkelijker dan het doornemen van een stapel schoolgidsen of jaarverslagen. Dit kan ook op een goedkope manier door de informatie die OCW al heeft (zoals toetsscores) beschikbaar te stellen en scholen dit te laten aanvullen met bij de scholen beschikbare informatie, zoals de tevredenheid van leerlingen. Daarnaast laat de ervaring in het voortgezet onderwijs zien dat dit instrument ook makkelijk aangepast kan worden voor de verschillende belanghebbenden. Zo bestaat in het voortgezet onderwijs het ManagementVenster, waarmee instellingen zich kunnen vergelijken met informatie die niet geschikt is om openbaar te maken maar wel waardevol om onderlinge vergelijkingen te maken en daarvan te leren en de dialoog aan te gaan met diverse belanghebbenden.

Specifiek gaat het hierbij om de volgende instrumenten (1 t/m 14) geordend naar de vier hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen dienen in samenhang te worden gezien, waarbij opbrengsten uit de hoofdlijnen C en D input zijn voor de instrumenten onder de hoofdlijnen A en B.

Hoofdlijn A: Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren.

- 1) ManagementVenster (VO), VenstersPO (PO)
- 2) MBO Benchmark
- 3) Diagnostische tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde

Hoofdlijn B: Ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.

- 4) Vensters voor Verantwoording (incl. Schoolkompas) (VO), VenstersPO (PO)
- 5) Stimuleren ouderbetrokkenheid (PO, VO en MBO)
- 6) JOB-monitor, Geïntegreerd Jaardocument en Studie in cijfers mbo.
- 7) Stichting Studiekeuze en Studiebijsluiter voor het HO.

Hoofdlijn C: Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen.

- 8) Voor PO, VO en MBO streefniveaus en doelstellingen in de begroting.
- 9) Kwaliteitsafspraken in het MBO met streefdoelen.
- 10) Prestatieafspraken in het HO

Hoofdlijn D: De overheid creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken.

- 11) Verplichte rekentoets
- 12) Ontwikkelen methode om toegevoegde waarde (van onderwijsinstelling) in kaart te brengen in PO en VO.
- 13) Eindtoets in het PO.
- 14) MBO invoering landelijke examinering Taal en rekenen.

In bijlage 1 zijn schematisch per hoofddoelstelling de verschillende instrumenten weergegeven. Hierin is ook de aard van de instrumenten (subsidies, wet- en regelgeving, voorlichting en agendering en onderzoek en pilots) vermeld.

In de begroting van OCW zijn voor deze beleidsdoelstellingen en/of instrumenten de volgende verplichtingen opgenomen. Het gehanteerde niveau in de begroting maakt

het niet altijd mogelijk om gedetailleerd aan te geven welke middelen worden ingezet voor de instrumenten die in deze beleidsdoorlichting worden doorgelicht.

5.2 Met welke uitgaven gaat het beleid gepaard, inclusief kosten op andere terreinen of voor andere partijen

Begroting verplichtingen ¹¹ Bedragen *€1000	2012 ¹²	2013 ¹³	2014 ¹⁴
Art. 1 Invoering centrale eindtoets en leerlingvolgsysteem	25.375	0	0
Artikel 3 Taal en rekenen	8.074	0	0
Artikel 3 Wet SLOA ¹⁵	45.922	65.018	52.412
Artikel 4 Versterken centrale en uniforme toetsing.	11.911	13.612	13.612
Artikel 4 Taal en rekenen	56.109	58.520	52.600
Artikel 6 en 7 Profilering (prestatieafspraken HBO+WO) ¹⁶	0	277.547	296.126
Artikel 6 en 7 Studiekeuze-informatie	2.400	2.400	2.280

NB. De bedragen genoemd bij artikel 1, 3 en 4 zijn niet 1 op 1 gerelateerd aan de beleidsdoelstellingen en instrumenten van deze doorlichting. Zo is het bij artikel 1 genoemde leerlingvolgsysteem onderdeel van de beleidsdoorlichting 'Ambitieuw Leerklimaat'.

5.3 Wat is de onderbouwing van de uitgaven? Hoe zijn deze te relateren aan de componenten volume/gebruik en aan prijzen/tarieven

In de tabel hieronder zijn de uitgaven voor specifieke instrumenten weergegeven. Dit betreft een opgave van de OCW directies¹⁷. Hoewel deze informatie veelal niet aansluit met de informatie uit de begroting (zie tabel bij 5.2) bevat het wel een goed beeld van de kosten van de specifieke instrumenten die zijn ingezet. Daarnaast is voor zover bekend informatie opgenomen over de administratieve lasten voor de instellingen.

¹¹ Artikel 1 is Primair Onderwijs, Artikel 3 is Voortgezet Onderwijs, Artikel 5 is Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en Artikel 6 en 7 Hoger Onderwijs. Kanttekening hierbij; de begroting bevat veelal bedragen op hoofdlijnen. Hierdoor is een eenduidige aansluiting van de begroting met instrumenten van deze beleidsdoorlichting niet mogelijk.

¹² Begroting OCW 2012, Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 33 000 VIII, nr. 2, b

¹³ Begroting OCW 2013, Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, 33 400 VIII, nr. 2, blz. 81

¹⁴ Begroting OCW 2014, Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 VIII, nr. 2, blz. 104

¹⁵ O.a. bijdrage voor toetsontwikkeling, de al langer bestaande centrale examens in het VO. Het hiermee gemoeide bedrag staat los van deze doorlichting.

¹⁶ Voor de prestatieafspraken is een deel van het lumpsum budget t.w. 7% afgezonderd, deze bekostiging is nu gekoppeld aan de prestatieafspraken.

¹⁷ De verstrekte opgaven van de directies zijn in dit kader niet gecontroleerd.

Bedragen*€1000 (voor specifieke instrumenten)	2012	2013	2014	Administratieve lasten
Ouderbetrokkenheid (PO, VO en MBO)	1.200	1.400	200	
PO; Vensters PO ¹⁸	677	2.141	2.230	
PO; Centrale eindtoets ¹⁹	374	1.216	3.000	
PO; Leerwinst en toegevoegde waarde VO; Vensters ²⁰	1.464	504	41	
VO; Tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde	2.000	1.000	1.000	
VO; Toegevoegde waarde VO; Rekentoets ²¹	4.000	6.000	6.000	
MBO; Subsidie MBO-Raad (Benchmark)	500	500		
MBO; Studiebijsluiter	0	0	0	
MBO; subsidie JOB-Monitor	164	150	150	
MBO; subsidie BPV monitor			233	
HO prestatieafspraken (HO+WO)	0	277.547	296.126	1.155 ²²
HO kosten Review-commissie ²³	1.612	970	1.012	
HO; studiebijsluiter ²⁴		130		
HO; subsidie Studiekeuze	2.400	2.400	2.280	

¹⁸ In het kader van het bestuursakkoord PO zal € 1 miljoen structureel worden toegevoegd aan de lumpsum (materiële instandhouding) voor het informatiesysteem Vensters. In deze tabel is deze uitwerking niet opgenomen.

¹⁹ Betreft voor 2014 een schatting van kosten. Kosten hebben betrekking op de ontwikkeling van de eindtoets (Cito), vergoeding voor CvTE voor beschikbaar stellen en verspreiden van de centrale toets, vergoeding andere aanbieders van toetsen, kosten van de expertgroep en de evaluatie.

²⁰ Subsidie voor de VO Vensters is vooral in de periode 2007-2010 verstrekt (totaal circa € 5,7 miljoen), betreft zowel de subsidie voor VO-Vensters, Schoolkompas en Management. Bedrag van € 2 miljoen is een laatste subsidie voor de bouw van VenstersVO. Vanaf 1-1-2013 is de lumpsum subsidie voor VO instellingen structureel verhoogd met in totaal € 1 miljoen voor de exploitatie van VO-Vensters. In de tabel is deze reeks ingepast.

²¹ Schatting van de kosten voor de periode 2012-2014 voor subsidies aan SLA, Cito en CvTE voor respectievelijk het organiseren van de rekentoetswijzer, het produceren van de rekentoets en het coördineren van de rekentoetsafname (en het hele proces)

²² Door de beleidsdirectie berekende administratieve last voor de periode 2013-2016 voor HO+WO.

²³ De Reviewcommissie is door de Staatssecretaris van OCW ingesteld om de minister te adviseren over de met elke individuele instelling te maken prestatieafpraak, het opstellen van een jaarlijks monitorrapport over de voortgang en het opstellen van een eindevaluatie. De Reviewcommissie is ingesteld voor de periode 1 januari 2012 tot 31 december 2016.

²⁴ Subsidie voor de studiebijsluiter is eenmalig, verdere kosten voor de studiebijsluiter worden door Stichting Studiekeuze123 gedragen vanuit de basissubsidie van OCW.

6 Gevoerde beleid, effecten en doelmatigheid

8. *Welke evaluaties (met bronvermelding) zijn uitgevoerd, op welke manier is het beleid geëvalueerd en om welke redenen?*
9. *Welke beleidsonderdelen zijn (nog) niet geëvalueerd? Inclusief uitleg over de (on)mogelijkheid om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid in de toekomst te evalueren.*
10. *In hoeverre maakt het beschikbare onderzoeksmateriaal uitspraken over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleidsterrein mogelijk?*
11. *Welke effecten heeft het beleid gehad? Zijn er positieve en/of negatieve neveneffecten?*
12. *Hoe doeltreffend is het beleid geweest?*
13. *Hoe doelmatig is het beleid geweest?*

Afgezien van de in deze doorlichting genoemde onderzoeken is er geen specifieke onderzoeksprogrammering. Resultaten inzichtelijk is geen voor de hand liggend onderwerp voor beleidsonderzoek. De instrumenten worden gerealiseerd en daarmee is het (bestaan) dan ook aangetoond.

In deze paragraaf worden per hoofdlijn de instrumenten toegelicht. Allereerst volgt een beschrijving van het instrument, gevolgd door de status van het instrument (in ontwikkeling of geïmplementeerd), effecten van het instrument en per instrument het beschikbare onderzoeksmateriaal. Tot slot wordt per instrument de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid beschreven en wordt afgesloten met een samenvattend beeld.

6.1 **Hoofdlijn A: Docenten, schoolleiders en instellingen kunnen zich met elkaar vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren.**

6.1.1 *ManagementVenster (VO), VenstersPO (PO)*

Beschrijving

Naast de algemeen toegankelijke VenstersVO bestaat binnen het voortgezette onderwijs ook een ManagementVenster. Dit Venster is niet openbaar toegankelijk maar alleen beschikbaar voor de onderwijsinstellingen zelf²⁵. Onderwijsinstellingen kunnen zich met elkaar vergelijken met dit Venster, het zogeheten 'benchmarken'. De gedachte achter het niet openbaar maken van dit Venster is dat onderwijsinstellingen in dat geval bereid zullen zijn meer en gedetailleerdere informatie beschikbaar te stellen. Het ManagementVenster bevat uitgebreidere vergelijkingsmogelijkheden met andere scholen dan het openbare Venster. Ook bevat het ManagementVenster financiële informatie. Goed gebruik van het ManagementVenster kan bijdragen aan het creëren van een cultuur van opbrengstgericht werken op scholen, een belangrijk speerpunt van het OCW-beleid. De venster worden samen met sectorraden ontwikkeld en voor de Vensters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend.

In november 2013 is het Schoolvenster van het Primair Onderwijs (www.scholenopdekaart.nl) gelanceerd. Gedurende de periode 2012-2015 wordt Vensters PO onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad ontworpen en gebouwd.

²⁵ De gedachte achter het niet openbaar maken van het managementvenster is dat dit venster gedetailleerde informatie op schoolniveau bevat ten behoeve van de interne kwaliteitszorg die niet geschikt is om openbaar te maken.

Bij de ontwikkeling van Schoolvenster van het Primair Onderwijs wordt gebruik gemaakt van de expertise die is opgedaan met de ontwikkeling van VenstersVO. Voor de ontwikkeling van VenstersVO als Vensters PO wordt gebruik gemaakt van Stichting Schoolinfo die deze informatieproducten initieert en ontwikkelt voor, en vooral in samenwerking met het primair en voortgezet onderwijs en ketenpartners. De vensters zijn, voor het vergroten van draagvlak, tot stand gekomen in bestuurlijk overleg tussen OCW en PO- en VO-raad.

Er zijn 3 vensters, te weten:

- Horizontale Venster (publiek toegankelijk) Met behulp van dit venster kunnen scholen (en besturen) hun opbrengsten en resultaten breed inzichtelijk maken en delen met hun belanghebbenden. Het Horizontale Venster is gericht op de dialoog met de stakeholders in de omgeving van de school.
- Management Venster (alleen toegankelijk voor de scholen en besturen) Met behulp van de informatie binnen dit venster kunnen scholen en schoolbesturen gericht werken aan het stimuleren en versterken van opbrengstgericht werken. Leerkrachten, schoolleiders en bestuurders kunnen binnen het Venster hun informatieproducten (rapportages) opvragen, hierbij valt te denken aan een financieel jaarverslag, groei of krimp van de school of verdiepende eindtoetsgegevens. Binnen dit Venster worden tevens verschillende benchmarkmogelijkheden ontwikkeld.
- Schoolkeuze Venster is een website waarop ouders die een basisschool voor hun kind kiezen, basisscholen met elkaar kunnen vergelijken.

Status

Het ManagementVenster VO is online sinds 2011 en beschikt over 13 rapporten op school- of bestuursniveau.

Met Schoolvensters van het Primair Onderwijs is medio 2014 begonnen met de inrichtingsfase, uiteindelijk moeten alle basisscholen in 2015 de kwaliteit en de opbrengsten transparant via Vensters PO beschikbaar stellen.

Effecten

In de periode van 1 april 2013 tot en met 31 maart 2014 heeft ruim 80% van de scholen gebruik gemaakt van een of meer rapporten uit het ManagementVenster in het VO. Al deze scholen hebben in elk geval het rapport Examenresultaten gedownload. Het rapport Opbrengsten is daarna het populairst, met ruim 2.000 downloads. Bijna alle scholen (97 procent) doen mee aan Vensters.

Met Schoolvensters van het Primair Onderwijs is medio 2014 begonnen met de inrichtingsfase, uiteindelijk moeten alle basisscholen in 2015 de kwaliteit en de opbrengsten transparant via Vensters PO beschikbaar stellen. Een andere doelstelling is dat in 2015 70% van de basisscholen Vensters PO (Managementvenster) gebruikt voor het evalueren van de eigen doelstellingen ten aanzien van kwaliteit en opbrengsten.

Beschikbaar onderzoeksmateriaal

Informatie over het gebruik van ManagementVensters VO betreft een opgave van de beleidsdirectie VO op basis van een uitvraag bij Stichting Schoolinfo. Gezien het startmoment van Vensters PO kan hiervoor nog geen onderzoek beschikbaar zijn.

Samenvattend beeld

Met de VenstersVO en Vensters PO is een instrument beschikbaar voor docenten, schoolleiders en instellingen om zich met elkaar te kunnen vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond daarvan te verbeteren. De venster worden samen met sectorraden ontwikkeld en voor de Vensters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend. Er zijn op dit moment echter (nog) geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit

instrument door en binnen een instelling ook daadwerkelijk wordt gebruikt om te vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond hiervan te verbeteren.

6.1.2 *MBO Benchmark*

Beschrijving en status

De MBO-Raad heeft sinds 2006 de *MBO-benchmark* ontwikkeld die door de instellingen gebruikt kan worden om zich met elkaar te vergelijken. De benchmark bestaat op dit moment uit 2 bouwstenen: studiesucces en financiën. De resultaten van de MBO-benchmark zijn bedoeld voor instellingen en om die reden niet (volledig) openbaar.

Wel openbaar zijn de sectorrapportage 'Bouwsteen studiesucces'²⁶ en ook de sectorrapportage Financiën.

Voor studiesucces bevat de website tevens een grafiek per individuele instelling met scores ten opzichte van de sectorgemiddelden op de onderdelen; diplomaresultaat, resultaat jonger dan 23 jaar, resultaat 23 jaar en ouder en jaarresultaten per niveau.

Effecten en beschikbaar onderzoeksmateriaal

Via de website van de MBO-Raad zijn de uitkomsten van de benchmark beschikbaar (openbaar). Informatie over het feitelijke gebruik van het instrument benchmark zijn op dit moment niet beschikbaar. Over effecten van het gebruik van het instrument benchmark is op dit moment geen onderzoeksmateriaal beschikbaar.

Samenvattend beeld

Met de Benchmark MBO is een instrument beschikbaar voor docenten, schoolleiders en instellingen om zich met elkaar te kunnen vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond daarvan te verbeteren. Er zijn op dit moment echter (nog) geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit instrument door en binnen instelling ook daadwerkelijk wordt toegepast om te vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond hiervan te verbeteren.

Er wordt door de Stuurgroep Benchmark (bestaande uit de Mbo Raad en een aantal collegeleden van instellingen) op dit moment gesproken over uitbreiding van de bouwstenen, bijvoorbeeld met tevredenheid studenten, tevredenheid bedrijfsleven en tevredenheid medewerkers. Het onderzoek naar medewerkerstevredenheid is in 2013 gestart en wordt gefaseerd ingevoerd; het is de bedoeling dat het onderzoek in 2015 is afgerond.

6.1.3 *Diagnostische tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde*

Binnen het voorgezet onderwijs bestaat al langer het centraal examen met toezicht en publicaties door de Onderwijsinspectie. In aanvulling hierop ligt er een wetsvoorstel²⁷ voor een diagnostische tussentijdse toets onderbouw voor Nederlands en wiskunde. In de brief Kamerstuk 31 293 nr. 204, van 13 juni 2014 over nut en noodzaak van toetsen in het funderend onderwijs kondigt de staatssecretaris aan dat de diagnostische tussentijdse toets niet verplicht zal worden gesteld. Wel worden scholen aangemoedigd dit instrument te benutten om hun onderwijs verder te verbeteren. Dit kan onder andere door onderlinge vergelijkingen te maken. Met de VO-raad zijn in het Sectorakkoord VO afspraken gemaakt over interactieve doorontwikkeling van de diagnostische tussentijdse toets in pilots.

²⁶ Benchmark middelbaar beroepsonderwijs 2012, Bouwsteen studiesucces. Sectorrapportage MBO-Raad november 2013

²⁷ Kamerstuk 33661 nr. 4 vergaderjaar 2012-2013, Voorstel Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs

Met de diagnostische tussentijdse toets is er een instrument ontwikkeld dat scholen kunnen gebruiken voor de verdere verbetering van hun onderwijs, maar het gebruik wordt niet verplicht gesteld.

6.1.4 *Resumé*

De doelstelling van deze hoofdlijn is om docenten, schoolleiders en instellingen in staat te stellen zich met elkaar te kunnen vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond daarvan verbeteren. Het effect van het overheidsbeleid is zichtbaar in de instrumenten die zijn ontwikkeld om docenten, schoolleiders en instellingen in staat te stellen zich met elkaar te kunnen vergelijken, van elkaar te leren en zich op grond daarvan verbeteren. Met ManagementVenster VO, VenstersPO en MBO Benchmark zijn mogelijkheden gecreëerd voor docenten, schoolleiders en instellingen om zich te kunnen vergelijken.

Over de doeltreffendheid (het gebruik) is beperkt onderzoeksinformatie beschikbaar afgezien van enkele gebruikscijfers van het ManagementVensterVO. Er zijn verder geen onderzoeken (monitoring) bekend die inzicht geven in de mate waarin deze instrumenten door docenten, schoolleiders en instellingen worden gebruikt. De evaluatie betreft de periode 2012-2014, deze korte evaluatieperiode verklaart dat veel onderzoek nog niet beschikbaar kan zijn.

Voor de doelmatigheid van het beleid heeft voor de inzet van de instrumenten ManagementVensterVO, VenstersPO en MBO Benchmark geen geëxpliciteerde afweging of vergelijking met alternatieve instrumenten plaatsgevonden op basis van doeltreffendheid of doelmatigheid. Kanttekening hierbij is wel dat deze instrumenten samen met sectorraden zijn ontwikkeld en dat voor de Vensters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend. Daarnaast zijn deze instrumenten gerealiseerd met een relatief beperkte investering²⁸ (in de periode 2012-2014 circa € 9 miljoen). Tot slot blijkt uit onderzoek dat inzicht in resultaten (zie voetnoot 5) kan bijdragen aan het lerend vermogen van onderwijsinstellingen. Als instellingen inzicht hebben in de eigen prestaties en die kunnen vergelijken met de prestaties van andere instellingen, kunnen zij hun kracht of zwaktes ontdekken en daaraan gaan werken. Transparantie van resultaten kan leiden tot beter zicht op best practices. Op die manier stimuleert het innovatie en kennisdeling tussen scholen. Als de resultaten van een onderwijsinstelling sterk afwijken van vergelijkbare instellingen dan kan dit een wake-up call zijn voor de betrokken instelling.

6.2 **Hoofdlijn B: Ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.**

6.2.1 *Vensters voor Verantwoording (incl. Schoolkompas) (VO) en VenstersPO (PO)*

Beschrijving en status

Binnen het funderend onderwijs wordt door het schoolbestuur en de scholen traditioneel informatie ter beschikking gesteld ten behoeve van de publieke verantwoording door middel van de jaarverslaggeving, het schoolplan en de schoolgids. Daarnaast is een nieuw instrument geïntroduceerd: Vensters voor Verantwoording. Vensters is een uitgebreid informatiesysteem waarmee schoolbesturen en scholen zich kunnen verantwoorden naar alle betrokkenen in en om het onderwijs. Vensters maakt daarvoor allereerst gebruik van de beschikbare informatie waarover de overheid reeds beschikt, onder andere gemiddelde eindexamencijfers. Daarnaast verzamelt Vensters nieuwe informatie, bijvoorbeeld over het schoolklimaat en de veiligheid op de scholen, over de tevredenheid van ouders, leerlingen en personeel en over het aantal thuiszitters. Hiervoor is door

²⁸ Afgezet tegen de totale begroting van OCW voor PO (€ 9.460 miljoen), voor VO (€ 6.965 miljoen) en MBO (€ 3.385 miljoen)

Stichting Schoolinfo onderzoek gedaan²⁹ naar welke informatie ouders en leerlingen belangrijk vinden. De venster worden samen met sectorraden ontwikkeld en voor de Venters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend.

Met Schoolkompas, een onderdeel van Vensters, kunnen ouders en leerlingen eenvoudig scholen met elkaar vergelijken op een aantal indicatoren naar keuze. Zo kunnen zij dus scholen met elkaar vergelijken op de aspecten die zij het belangrijkste vinden aan het onderwijs. Belangrijk is verder de mogelijkheid voor onderwijsinstellingen om een toelichting te geven bij de indicatoren. Dit zorgt voor draagvlak in het onderwijs: het geeft scholen het gevoel dat zij niet worden afgerekend aan de hand van kille cijfers. Vensters voor Verantwoording is in 2007 geïnitieerd door de VO-sector om inzicht te bieden in de resultaten op schoolniveau en hiermee (horizontale) verantwoording af te leggen aan de maatschappij. Daarnaast biedt Vensters voor Verantwoording de mogelijkheid aan scholen om de eigen resultaten onderling te vergelijken en daarmee de eigen prestaties blijvend te verbeteren. Het bestuur van de VO-raad heeft in 2009 ervoor gekozen om bij de nadere ontwikkeling van Vensters voor Verantwoording een toekomstbestendige infrastructuur te bouwen die op te schalen is naar andere koppelvlakken al naar gelang de informatiebehoefte van de VO-sector. Dit besluit is genomen op basis van de volgende trends die gesignaleerd zijn:

- De maatschappij vraagt in toenemende mate van scholen om inzicht in resultaten en horizontale verantwoording.
- Daarnaast hebben scholen in toenemende mate behoefte om te leren van elkaar om de eigen onderwijsprestaties te optimaliseren.
- De VO-sector heeft behoefte aan specifieke informatie over het Voortgezet Onderwijs om de maatschappelijke opdracht waar te kunnen maken.”

In november 2013 is het Schoolvenster van het primair onderwijs gelanceerd. Gedurende de periode 2012-2015 wordt Vensters PO onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad ontworpen en gebouwd.

Er zijn 3 vensters:

- Horizontale Venster (publiek toegankelijk) Met behulp van dit venster kunnen scholen (en besturen) hun opbrengsten en resultaten breed inzichtelijk maken en delen met hun belanghebbenden. Het Horizontale Venster is gericht op de dialoog met de stakeholders in de omgeving van de school.
- Management Venster (alleen toegankelijk voor de scholen en besturen) Met behulp van de informatie binnen dit venster kunnen scholen en schoolbesturen gericht werken aan het stimuleren en versterken van opbrengstgericht werken. Leerkrachten, schoolleiders en bestuurders kunnen binnen het Venster hun informatieproducten (rapportages) opvragen, hierbij valt te denken aan een financieel jaarverslag, groei of krimp van de school of verdiepende eindtoetsgegevens. Binnen dit Venster worden tevens verschillende benchmarkmogelijkheden ontwikkeld.
- Schoolkeuze Venster (publiek toegankelijk) Dit venster heeft tot doel om ouders te ondersteunen bij het maken van een keuze voor een basisschool voor hun kind(eren). Het venster is gericht op het vergelijken en benchmarken van PO-scholen en gaat ouders eenvoudig en stapsgewijs helpen bij het maken van een PO-schoolkeuze.

Status

SchoolVenster VO is online sinds 2010 en Schoolkompas en het Management Venster (VO) sinds 2011. Het Schoolvenster van het primair onderwijs (Scholenopdekaart) is eind 2013 gestart, en wordt in de periode tot 2015 verder ontwikkeld.

²⁹ Bron; informatie beleidsdirectie VO. Desgevraagd is niet een onderzoeksrapportage beschikbaar

Effecten

Op de websites www.schoolvo.nl, www.schoolkompas.nl en www.scholenopdekaart.nl is te zien hoe deze instrumenten werken.

Over het gebruik van Venster VO zijn de volgende gegevens bekend³⁰: Aan het einde van de projectfase (2010) van Vensters VO deed 95% van de scholen vrijwillig mee. Op dit moment (mei 2014) heeft 85% alle indicatoren gevuld en gepubliceerd. In de periode januari tot en met maart 2014 hebben zo'n 57.000 unieke gebruikers schoolvo.nl bezocht. In totaal bezochten zij de site 78.120 keer. Per sessie worden ruim 2,4 pagina's bekeken (in totaal 185.000 pagina's) en een bezoek van de site duurt gemiddeld ongeveer 2,5 minuut.

De periode januari t/m maart is de periode waarin nagedacht wordt over de schoolkeuze. Dit is dus ook de periode waarin Schoolkompas.nl het meest geraadpleegd wordt.

In de periode januari tot en met maart 2013 werd Schoolkompas voor het eerst landelijk gebruikt. Hieronder de bezoekerscijfers van vorig jaar, afgezet tegen die van dit jaar.

	<i>Jan-maart 2013</i>	<i>Jan-maart 2014</i>
<i>Unieke bezoekers</i>	<i>26.650</i>	<i>32.650</i>
<i>Aantal bezoeken</i>	<i>35.850</i>	<i>43.500</i>
<i>Aantal pagina's tijdens bezoek</i>	<i>2.83</i>	<i>2,82</i>
<i>Duur bezoek (minuten)</i>	<i>3,3</i>	<i>3,3</i>

Op basis van een overzicht van Stichting Schoolinfo blijkt dat per februari 2014 85% van de schoolbesturen een actieve gebruiker is van Vensters PO. Voor 7.693 scholen zijn de algemene gegevens, aantal leerlingen, waardering Inspectie, voedingsgebied en personeelskenmerken ingevoerd. Voor 7.317 scholen zijn tevens de resultaten van de eindtoets en het schooladvies voor het vervolgonderwijs gepubliceerd.

³⁰ Bron: Informatie verkregen van beleidsdirecties VO en PO, afkomstig van Schoolinfo.

In het schema hieronder is een overzicht opgenomen van de beoogde indicatoren zoals die opgenomen zullen gaan worden in de Vensters PO.

Overzicht (beoogde) indicatoren

Versie april 2014**

Centrale indicatoren (voor het Horizontale Venster en ManagementVenster)	Decentrale indicatoren (voor het Horizontale Venster en ManagementVenster)
Aantal leerlingen	Resultaten leerlingvolgsysteem en tussentijdse resultaten
Algemene gegevens school	Voor- en vroegschoolse educatie
Leerlingendoorstroom, tussentijdse in- en uitstroom	Schooltijden en opvang
Financiën	Ouders en school
Schooladvies en plaatsing in het vervolgonderwijs	Leerlingtevredenheid
Uitstroom VO na drie jaar	Schoolklimaat en veiligheid
Waardering Inspectie	Profiel van de school
Score op waarderingskader Inspectie	Onderwijstijd
Voedingsgebied	Organisatie van het onderwijs
Personeelskenmerken	Schoolondersteuningsprofiel
Resultaten eindtoets	Kwaliteitszorg
	Schoolleidersregister
	Leerwinst*
	Sociale opbrengsten
	Baten school uit sponsoring en ouderbijdrage

Aanvullende centrale indicatoren (alleen voor het ManagementVenster)	Aanvullende decentrale indicatoren (alleen voor het ManagementVenster)
Financiële baten en lasten per leerling	Medewerkertevredenheid
Prognose aantal leerlingen	Uitvoeren gesprekkencyclus*
Lasten	
Ziekteverzuim	
Huisvesting*	

*Deze indicator is benoemd als een wens voor de toekomst en zal pas na 2015 worden uitgewerkt

** Dit overzicht van indicatoren is voorlopig vastgesteld in april 2014 en onder voorbehoud. Aan dit overzicht kunnen daarom geen rechten worden ontleend. Een deel van deze indicatoren is reeds ontwikkeld. De inhoud van de indicatoren is, dan wel wordt, vastgesteld met hulp van schoolleiders en schoolbestuurders uit het Primair Onderwijs.

Beschikbaar onderzoeksmateriaal

Het beschikbare onderzoeksmateriaal is afkomstig van Stichting Schoolinfo die ter ondersteuning van de scholen informatieproducten (www.schoolvo.nl, www.schoolkompas.nl en www.scholenopdekaart.nl) voor het primair en voortgezet onderwijs ontwikkelt.

Met de PO-Raad en de VO-raad is afgesproken dat zij zich maximaal zullen inspannen om ervoor te zorgen dat in 2017 alle scholen hun informatie delen via Vensters. De sectorraden zullen deelname op diverse manieren stimuleren, bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten en het creëren van (extra) functionaliteiten die de scholen werk uit handen nemen.

In het sectorakkoord³¹ tussen OCW en de VO-raad is afgesproken dat de sector verantwoordelijkheid neemt voor een toegankelijk, compleet en betrouwbaar VenstersVO. In 2015 wordt een onderzoek gehouden onder ouders naar de bekendheid van en de tevredenheid over Schoolkompas. Ook met de PO-Raad is afgesproken om in 2015 in het PO een onderzoek uit te voeren naar bekendheid en tevredenheid bij ouders³².

Samenvattend beeld

Met de VenstersVO en Vensters PO is een instrument beschikbaar voor ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid om zich een oordeel te kunnen vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar te vergelijken. De venster worden samen met sectorraden ontwikkeld en voor de Vensters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend. Voor het VO zijn ook cijfers bekend over het gebruik van de Vensters. Voor VenstersPO ontbreken deze nog omdat VenstersPO in de opstartfase verkeert. Afgezien van gebruiksgegevens van VenstersVO zijn op dit moment geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit instrument door deze stakeholders ook daadwerkelijk wordt toegepast om zich een oordeel te

³¹ Sectorakkoord VO 2014-2017 'Klaar voor de toekomst. Samen werken aan onderwijskwaliteit' d.d. 17 april 2014

³² Bestuursakkoord Primair Onderwijs 'De school van 2020' d.d. 10 juli 2014

vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken. Het gebruik van de VenstersVO en Vensters PO door ouders zal dat in 2015 worden onderzocht.

6.2.2 *Stimuleren ouderbetrokkenheid (PO, VO en MBO)*

Beschrijving en status

Doelstelling van het verbeteren van de ouderbetrokkenheid is:

- Partnerschap tussen scholen en ouders van hoge kwaliteit, en
- Scholen hebben ouderbetrokkenheid standaard in hun visie en schoolbeleid.

Verbeteren van ouderbetrokkenheid is niet primair een kwestie van meer geld of meer regels het is meer het agenderen van het onderwerp. De huidige beleidstheorie is gebaseerd op reviewstudies³³, vooral in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Uit deze reviewstudie blijkt dat ouderbetrokkenheid bijdraagt aan zowel de leerprestaties van leerlingen als aan hun motivatie, hun welbevinden, hun zelfbeeld en hun zelfwaardering. Voor alle leeftijdsgroepen blijkt dat de betrokkenheid van ouders bij het leren thuis de grootste effecten sorteert.

In 2014 is een 'call for proposals' gestart door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). Het NRO-onderzoek moet inzichtelijk maken op welke wijze de betrokkenheid van ouders bij school (verder) kan worden bevorderd, zodat de ontwikkeling van hun kinderen gestimuleerd wordt. Het onderzoek zal zich richten op twee thema's:

- Ouderbetrokkenheid en cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkelingen en
- Ouderbetrokkenheid en loopbaankeuze in het (v)mbo.

Specifieke betrokkenheid van OCW voor ouderbetrokkenheid richt zich op het agenderen van het onderwerp en partijen stimuleren om bestaand materiaal uit te wisselen en te gebruiken en om nieuw materiaal te ontwikkelen.

Effecten en beschikbaar onderzoeksmateriaal

Over ouderbetrokkenheid zijn meerdere onderzoeksrapporten beschikbaar zoals de Monitors ouderbetrokkenheid uit 2009, 2012 en de eind dit jaar te verschijnen monitor 2014 en het SCP rapport Samen scholen. Deze onderzoeken benadrukken veelal het belang van ouderbetrokkenheid en de wijze waarop ouderbetrokkenheid wordt ingevuld. Maar in het rapport ouderbetrokkenheid 2012 wordt ook geconcludeerd dat de betrokkenheid van ouders bij de school en het onderwijs aan hun kinderen de afgelopen jaren is toegenomen. In vergelijking met 2009 is vooral de informatie-uitwisseling tussen scholen en ouders verbeterd.

Er zijn geen onderzoeken die specifiek ingaan op de effecten gerelateerd aan de inspanningen van OCW voor ouderbetrokkenheid.

Samenvattend beeld

Uit de monitors ouderbetrokkenheid blijkt dat de betrokkenheid van ouders bij de school verbeterd. Ook blijkt dat de inspanningen van de afgelopen jaren er bij veel mensen en organisaties toe geleid hebben dat zij ouderbetrokkenheid een belangrijk onderwerp vinden. Uit SCP-onderzoek uit 2013³⁴ blijkt dat ouders, leraren en schoolleiders vinden dat samenwerking belangrijk is voor de leerresultaten van kinderen. Er zijn geen evaluaties of monitors beschikbaar over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de inspanningen.

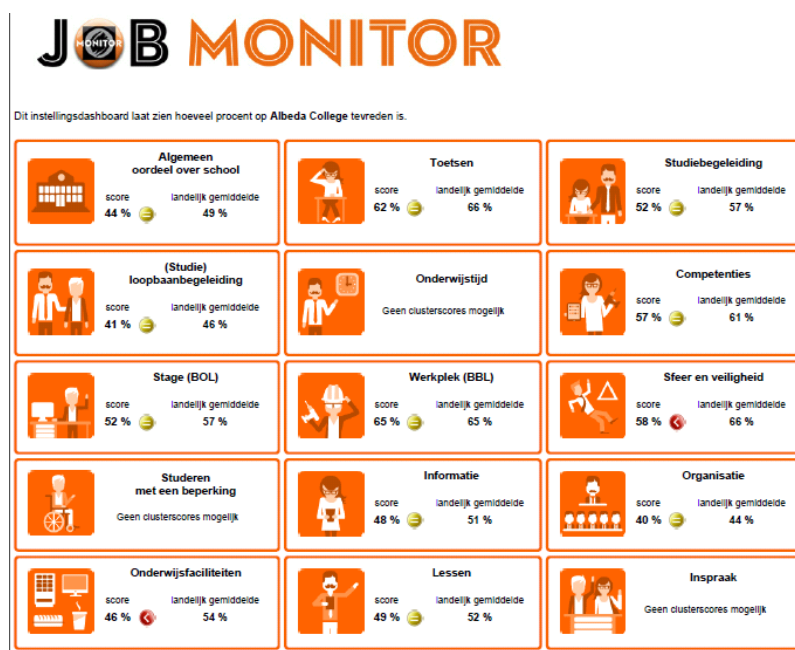
³³ Leraren en ouderbetrokkenheid; een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Radboud Universiteit Nijmegen, oktober 2013.

³⁴ Samen Scholen; Ouders en scholen over samenwerking in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Sociaal en Cultureel Planbureau, september 2013

6.2.3 *JOB-monitor, Geïntegreerd Jaardocument en Studie in Cijfers mbo.*

Beschrijving JOB-monitor

De JOB-monitor 2014 is het tevredenheidsonderzoek van de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) onder studenten in het MBO. De resultaten zijn openbaar en toegankelijk via www.jobmonitorresultaten.nl. Studenten zijn hiermee in staat om verschillende mbo instellingen met elkaar te vergelijken. De JOB-monitor wordt uitgevoerd met een financiële bijdrage van OCW.

Status

De JOB-monitor betreft een monitor die, sinds 2005, elke 2 jaar wordt uitgevoerd in opdracht van JOB.

Effecten en onderzoeksmateriaal

Bij de laatste monitor in 2014 hebben 255.851 studenten de JOB-monitor ingevuld, dit is circa 51% van de populatie. Op dit moment zijn geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit instrument door studenten en andere stakeholders ook daadwerkelijk wordt toegepast.

Samenvattend beeld

Met de JOB-monitor is een instrument beschikbaar voor ouders, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid om zich met de resultaten uit de monitor een oordeel te kunnen vormen over de kwaliteit van mbo instellingen en die met elkaar te vergelijken. Ook is bekend dat in 2014 ruim 250.000 studenten de JOB-monitor hebben ingevuld. Afgezien van informatie over het aantal deelnemers aan de JOB-monitor zijn op dit moment geen onderzoeken voorhanden of geprogrammeerd die inzicht geven in de mate waarin de uitkomsten van de JOB-monitor door deze stakeholders ook daadwerkelijk worden gebruikt.

Beschrijving en status Geïntegreerd Jaardocument

Het Geïntegreerd Jaardocument (GJ) is het belangrijkste instrument voor mbo instellingen om (publieke) verantwoording over het gevoerde beleid af te leggen. Met het oog op de onderlinge vergelijkbaarheid dienen instellingen vanaf 2008 in het jaardocument verantwoording af te leggen op grond van een aantal vastgestelde indicatoren. Over de indicatoren en het GJ vindt regelmatig overleg plaats tussen

OCW en MBO-Raad. De GJ's zijn openbaar en afzonderlijk te raadplegen, maar zijn niet op één locatie te vinden.

Effecten en onderzoeksmateriaal

In 2013 heeft Panteia in opdracht van het ministerie van OCW onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de Geïntegreerde Jaarverslagen 2012 in het mbo³⁵. Panteia concludeert in het rapport dat van de beoordeelde elementen (indicatoren) in de jaarverslagen van 2012 84% voldoet aan de daartoe opgestelde normen. In 2010 was dat 75% en in 2009 was dat nog 62%. Op dit moment zijn geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit instrument door stakeholders, anders dan OCW, daadwerkelijk wordt toegepast.

Samenvattend beeld

Met het Geïntegreerd Jaardocument (GJ) is een instrument beschikbaar voor ouders, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid om zich een oordeel te kunnen vormen over de kwaliteit van mbo instellingen en die met elkaar te vergelijken. Uit onderzoek blijkt dat in 2012 84% van de jaarverslagen voldoet aan de geldende normen (voorgeschreven indicatoren zijn opgenomen). Afgezien van informatie over het voldoen aan de wettelijke informatieverplichtingen zijn op dit moment geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de effecten van dit instrument. Niet bekend is of en in welke mate stakeholders, anders dan het ministerie van OCW, gebruik maken van het Geïntegreerd Jaardocument.

Beschrijving Studie in Cijfers mbo

Studie in Cijfers mbo (ook studiebijsluiter mbo genoemd) geeft een beeld van hoe een opleiding van een school het doet in vergelijking met dezelfde opleiding bij andere een school.

Naast de score van de opleiding op een school is ook het landelijk gemiddelde van deze opleiding in Studie in Cijfers mbo opgenomen.

³⁵ 'Het beste geïntegreerd'. Analyse geïntegreerd jaardocument mbo 2013. Panteia

Studie in Cijfers

Autotechniek - bol

Niveau 4 Voorbeeldschool

			deze opleiding ▼	landelijk gemiddelde ▼
①	Studententevredenheid rapportcijfer	★	7,6	6,8
②	Percentage geslaagde studenten in afgelopen schooljaar	📄	73%	75%
③	Doorstroom naar het hbo na afgelopen schooljaar	📈	63%	59%
			deze regio ▼	landelijk gemiddelde ▼
④	Kans op werk in jouw vakgebied na je opleiding	📁	★★★★☆	★★★★☆
⑤	Kans op stage	📞	★★★★☆	★★★★☆
⑥	Startsalaris gemiddeld bruto uurloon	€	-	€ 12,46

1 april 2014

Meer informatie: <http://studieincijfers.s-bb.nl>

Studie in Cijfers is ontwikkeld door SBB in opdracht van het ministerie van OCW.
Aan de gegevens kunnen geen rechten worden ontleend.

Status

Studie in Cijfers mbo is in 2014 gerealiseerd. Het is de bedoeling dat instellingen voor elke opleiding Studie in Cijfers beschikbaar stellen.

Effecten en onderzoeksmateriaal

Op dit moment zijn geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin dit instrument door studenten en andere stakeholders ook daadwerkelijk wordt toegepast.

Samenvattend beeld

Met Studie in Cijfers is een instrument beschikbaar voor studiekeuzers en hun ouders om met relevante, betrouwbare, onafhankelijke, actuele, toegankelijke vergelijkbare informatie over opleidingen en de arbeidsmarkt, een weloverwogen studiekeuze te kunnen maken. Met dit instrument helpen onderwijs en bedrijfsleven mee aan het verder toegankelijk maken van beschikbare en objectieve informatie over opleidingen en de arbeidsmarkt. Deze objectieve informatie over arbeidsmarktkansen en de kwaliteit van opleidingen is al beschikbaar, maar nog niet op een centrale plek. Deze informatie voor de (aankomende) studenten per opleiding is nu overzichtelijk gebundeld in Studie in Cijfers. Hiermee is Studie in Cijfers een waardevolle aanvulling op de huidige LOB-activiteiten van de instelling.

Er zijn op dit moment geen onderzoeken voorhanden of geprogrammeerd die inzicht geven in de mate waarin Studie in Cijfers door de stakeholders ook daadwerkelijk wordt gebruikt.

6.2.4 *Stichting Studiekeuze123 en Studiebijsluiter voor het HO.*

Beschrijving SK123 en NSE

Het subsidiëren van de Stichting Studiekeuze123 (SK123) is één van de instrumenten die beoogt om de kwaliteit en het rendement van het hoger onderwijs te vergroten. Doel van de stichting is om zoveel mogelijk (aankomende) studenten te informeren om tot een goede opleidingskeuze te komen en daarmee studievertraging en zelfs studie-uitval te voorkomen. De website van de stichting en de jaarlijkse Nationale Studenten Enquête (NSE) zijn de belangrijkste instrumenten van SK123. De website bevat naast de studentenoordelen ook de informatie uit de accreditatie door de NVAO.

De Nationale Studenten Enquête (NSE) is het grootschalige landelijke onderzoek waarin jaarlijks bijna alle studenten in het hoger onderwijs worden uitgenodigd om hun mening te geven over hun opleiding. Alle NVAO-geaccrediteerde opleidingen aan hogescholen en universiteiten in Nederland kunnen participeren aan dit onderzoek. Gedachte achter de NSE is dat objectieve informatie over opleidingen en instellingen bijdraagt aan de kwaliteit en transparantie van het hoger onderwijs. Vanuit die gedachte heeft het ministerie van OCW in overleg met de hoger onderwijsinstellingen aan Studiekeuze123 de opdracht gegeven om de Nationale Studenten Enquête te organiseren. Studentenoordelen zijn een waardevolle informatiebron voor studiekeuzers die bezig zijn met het maken van hun studiekeuze. Want wie kan de opleiding nu beter beoordelen dan de huidige student? Daarnaast worden de oordelen gebruikt voor de interne kwaliteitszorg en bij de benchmarking van opleidingen en instellingen.

Het is belangrijk dat studenten al vóór het begin van hun studie in positie worden gebracht op basis van vergelijkbare informatie.

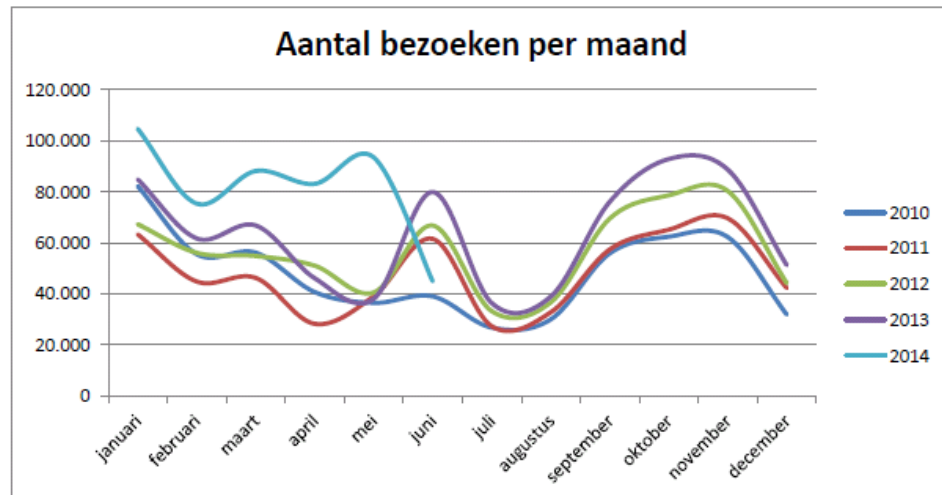
Status

De stichting ontvangt jaarlijks, vanaf 2005, een subsidie voor de uitvoering van de jaarlijkse Nationale Studenten Enquête, het onderhouden van de studiekeuze database en de website www.studiekeuze123.nl.

Effecten

De effectiviteit kan worden afgemeten aan het aantal bezoekers van de website van SK123 en de uitkomsten van de NSE. Voor beide zijn geen streefwaarden benoemd.

Over het bezoek aan de website van SK123 zijn de volgende gegevens bekend:

Bron: www.studielink.nl

De resultaten van de jaarlijkse Nationale Studenten Enquête (NSE) worden openbaar gemaakt door ze geanonimiseerd terug te leveren aan de instellingen zodat zij kwaliteitsverbetering kunnen uitvoeren naar aanleiding van de resultaten. Daarnaast worden de studentenoordelen, voor individuele instellingen, ook getoond op Studiekeuze123.nl aan studiekeuzers. De geanonimiseerde resultaten worden ook gebruikt voor beleidsdoeleinden en voor publicaties zoals Elsevier (De beste studies) en CHOI (Keuzegids).

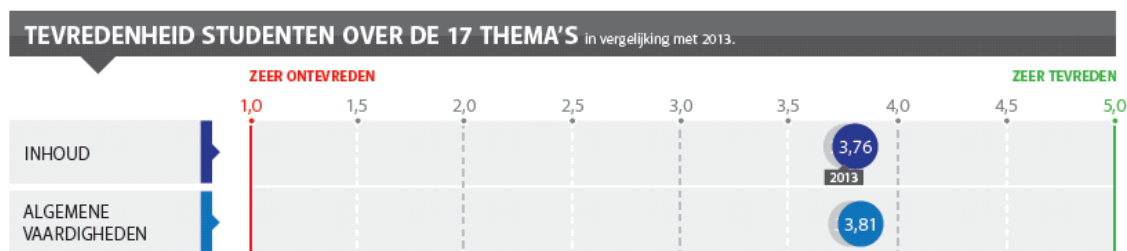
Over de respons voor de NSE zijn de volgende cijfers, ontleend aan de uitgave van SK123³⁶, bekend:

Jaar	Netto respons
2010	35%
2011	35,2%
2012	31%
2013	39,5%

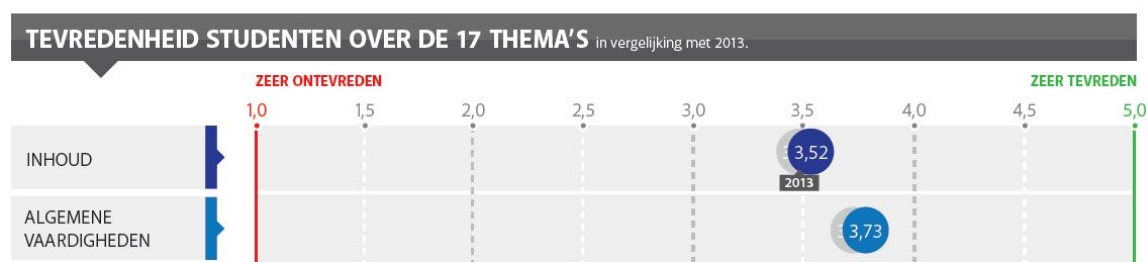
³⁶ Onderzoeksverantwoording Nationale Studenten Enquête 2013', SK123 april 2014

De gedeeltelijke hieronder opgenomen factsheets van zowel HO als WO geven aan hoe de scores voor HO en WO zich verhouden tot die van vorig jaar voor de gehele sector.

FACTSHEET NATIONALE STUDENTEN ENQUETE 2014

FACTSHEET NATIONALE STUDENTEN ENQUETE 2014

Samenvattend beeld

Met SK123 en de NSE zijn instrumenten beschikbaar voor met name studenten om zich een oordeel te kunnen vormen over de kwaliteit van HO en WO instellingen en die met elkaar te vergelijken. De monitor van ResearchNed (zie hieronder bij Studiebijsluiter) geeft inzicht in de effecten (mate van gebruik) van deze instrumenten. Daarnaast worden de uitkomsten van de NSE teruggelegd bij de instelling zodat zij kwaliteitsverbetering kunnen uitvoeren naar aanleiding van de resultaten. Met de uitkomsten van de enquête worden de instellingen, door studenten, aangesproken op hun prestaties. Op dit moment zijn geen onderzoeken voorhanden of geprogrammeerd waaruit blijkt of en in welke mate de uitkomsten van de NSE door de instellingen worden gebruikt.

Beschrijving Studiebijsluiter voor het HO

Uit onderzoek door de Landelijke Studenten Vakbond, getiteld 'Studiekeuzevoorlichting: Voorliegen of voorlichten?' is gebleken dat in diverse voorlichtingsbrochures van universiteiten gekleurde en onjuiste informatie wordt verstrekt, waardoor geen goed beeld wordt gegeven van opleiding. De kans op een verkeerde studiekeuze en daardoor uitval nemen toe³⁷. In de motie Lucas³⁸ wordt ook gevraagd om de studievoorlichting te expliciteren. Dit is aanleiding geweest om de studiebijsluiter te ontwikkelen. De ontwikkelde studiebijsluiter is een gestandaardiseerde bijsluiter die verplichte basisinformatie bevat per opleiding.

Status

De studiebijsluiter wordt met ingang van 2014 door de universiteiten en hogescholen gebruikt. Bij de ontwikkeling van de Studiebijsluiter zijn o.a. betrokken Studiekeuze 123, LAKS, JOB en MBO- en VO-raad. SK123 heeft met subsidie van OCW de studiebijsluiter ontwikkeld.

Effecten en beschikbaar onderzoeksmateriaal

OCW laat vanaf 2013 gedurende drie jaren monitoren hoe het gebruik van Studie in Cijfers (studiebijsluiter) zich ontwikkelt en welke effecten het gebruik van studie in Cijfers heeft in vergelijking met andere voorlichtingsbronnen. Het gebruik en de invloed worden gedurende deze jaren gemonitord door gebruik te maken van het jaarlijkse onderzoek de Startmonitor.

De eerste rapportage³⁹ laat zien dat (onderzoek instroom september 2013):

- Studie en cijfers (studiebijsluiter) in 4% van de gevallen is gebruikt als voorlichtingsbron.
- De website SK123 werd in 26% van de gevallen gebruikt.
- Raadplegen van website van instelling en algemene voorlichtingsdagen scoren met resp. 68% en 65% het hoogste.
- Een derde van de gebruikers van Studie in Cijfers (34%) geeft aan dat dit hun keuze in belangrijke mate beïnvloed heeft.
- De helft van de gebruikers benut Studie in Cijfers (de Studiebijsluiter) om opleidingen met elkaar te vergelijken. Belangrijkste gegevens hierbij waren percentage afgestudeerden met een baan, percentage studenten dat het diploma behaalt, doorstroom naar het 2 jaar en de studenttevredenheid.

Tot slot bevat het onderzoek informatie over welke gegevens de student heeft gemist bij de informatie over studiekeuze.

Samenvattend beeld

Met de Studiebijsluiter is met name voor studenten een instrument beschikbaar om zich een oordeel te kunnen vormen over de kwaliteit van HO en WO instellingen en die met elkaar te vergelijken. De monitor van ResearchNed geeft inzicht in de effecten (mate van gebruik en beïnvloeding keuze) van het instrument Studiebijsluiter.

³⁷ Kamerstuk 31 288 nr. 245 van 19 december 2013

³⁸ Kamerstuk 31 288 nr. 214 van 26 september 2011

³⁹ Gebruik en invloed Studie in Cijfers; Eerste rapportage op basis van de Startmonitor september 2013. ResearchNed, december 2013

6.2.5 *Resumé*

De doelstelling van deze hoofdlijn is om ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken. Het effect van het overheidsbeleid is zichtbaar in de instrumenten die zijn ontwikkeld om ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar te vergelijken. Met Vensters voor Verantwoording VO (incl. Schoolkompas), Vensters PO, JOB-monitor, Geïntegreerd jaardocument, Studie in cijfers mbo, SK123 en de Studiebijsluiter zijn mogelijkheden gecreëerd voor ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid om zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken.

Voor de doeltreffendheid is onderzoeksinformatie beschikbaar over het gebruik van VenstersVO en Schoolkompas en Stichting Studiekeuze en de Studiebijsluiter (zie vorige paragraaf).

Voor de instrumenten Vensters PO, JOB-Monitor Geïntegreerd Jaardocument en Studie in cijfers mbo is het bestaan aangetoond. Er zijn hiervoor geen onderzoeken bekend die inzicht geven in de mate waarin deze instrumenten door ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid worden gebruikt. De evaluatie betreft de periode 2012-2014, deze korte evaluatieperiode verklaart dat veel onderzoek nog niet beschikbaar kan zijn.

Voor de doelmatigheid van het beleid heeft voor de inzet van de instrumenten Vensters voor Verantwoording VO (incl. Schoolkompas), Vensters PO, JOB-monitor, Geïntegreerd jaardocument, Studie in cijfers mbo, SK123 en de Studiebijsluiter geen geëxpliciteerde afweging of vergelijking met alternatieve instrumenten plaatsgevonden op basis van doeltreffendheid of doelmatigheid. Wel zijn de venster samen met sectorraden ontwikkeld, voor draagvlak, en voor de Vensters PO geldt dat hierbij de VenstersVO als voorbeeld hebben gediend. Ook heeft voor het realiseren van deze instrumenten een relatief beperkte investering plaatsgevonden (in de periode 2012-2014 circa € 11 miljoen, exclusief kosten Venster, meegeteld bij hoofdlijn A).

6.3 **Hoofdlijn C: Vanuit haar stelselverantwoordelijkheid formuleert de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen.**

6.3.1 *Voor PO, VO en MBO zijn streefniveau's en/of doelstellingen opgenomen.*

In de begroting 2012 zijn o.a. streefniveau's en/of doelstellingen opgenomen voor gemiddelde score in basisvakken, excellente leerlingen en studenten, percentage deelnemers per mbo niveau dat de opleiding succesvol afrondt, verhoging rendement en percentage opbrengstgerichte scholenverwijzen. Een volledig overzicht van geformuleerde streefniveau's en/of doelstellingen is opgenomen in bijlage 2.

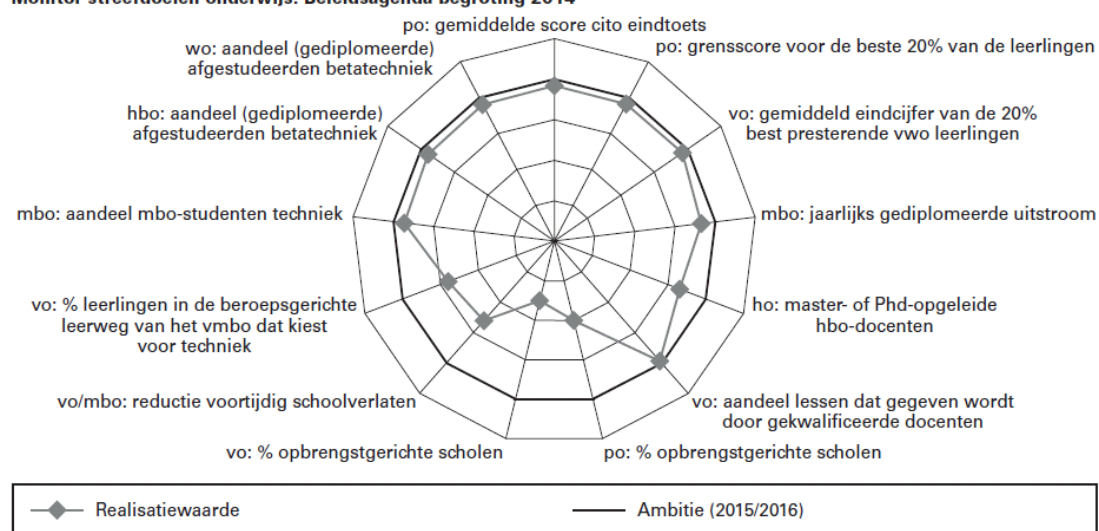
In de begroting 2013 zijn identieke doelstellingen geformuleerd. In de begroting 2014 wordt een andere indeling gevolgd; per beleidsdoelstelling zijn indicatoren met streefwaarden benoemd t.w.:

Doelstelling/Indicator	Sector	Basiswaarde	2014	Streefwaarde (jaartal)	Art. nr.
3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoording en toezicht op de prestaties van scholen					
a) Percentage opbrengstgerichte scholen					
• In het po van 30% naar 60% in 2015 en naar 90% in 2018	po	35%(2010/11)	Niet benoemd	60% (2015) 90% (2018)	1
• In het vo naar minstens 50% in 2015	vo	25%(2011/12)		50% (2015) 90% (2018)	3
• In het (v)so, de wet treedt 1.8.2013 in werking, kan nog niet worden gemeten	(v)so	PM	PM	50% (2015) 75% (2018)	1 en 3
b) Prestatieafspraken over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten	vo/mbo	41.800 (2009)	30.000	25.000 (2016)	3 en 4

Met het opnemen van deze streefniveau's en/of doelstellingen in de begroting heeft OCW invulling gegeven aan de beleidsdoelstelling om ambitieuze streefdoelen en heldere normen te formuleren.

In de begroting 2014 is de volgende monitor (Trends in Beeld 2013⁴⁰) over de streefdoelen en realisatiewaarde opgenomen.

Monitor streefdoelen onderwijs. Beleidsagenda begroting 2014

Voor meer informatie en indicatoren: [Trends in Beeld 2013](#)

Naast de doelstellingen en streefniveau's opgenomen in de begroting zijn ook bestuursakkoorden met de VO-raad en de PO-Raad gesloten waarin ambities en prestatieafspraken zijn opgenomen. Met de Kamerbrief van 1 november 2012⁴¹ is verslag uitgebracht over de voortgang bij de bestuursakkoorden. Specifiek voor VO zijn er monitor metingen⁴² beschikbaar die de voortgang van de afspraken in het Bestuursakkoord VO volgen.

⁴⁰ Trends in Beeld is de stelselmonitor van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, samengesteld door de directie Kennis.

⁴¹ Kamerbrief van 1 november 2012 over de voortgang bestuursakkoorden, referentie 454938

⁴² Monitor Bestuursakkoord VO; meting 2012, Regioplan oktober 2012
Monitor Bestuursakkoord VO; meting 2013, Regioplan januari 2014

6.3.2 *Kwaliteitsafspraken in MBO met streefdoelen*

Beschrijving

In juli 2014 is een bestuurakkoord gesloten tussen de Minister van OCW en de MBO-Raad waarin tevens afspraken zijn vastgelegd over de kwaliteitsafspraken mbo.

De eisen die aan het kwaliteitsplan worden gesteld en de inrichting van het proces gedurende de looptijd zijn onderdeel van de regeling kwaliteitsafspraken die in het najaar na consultatie van bestuurlijke partijen wordt vastgesteld. Het kwaliteitsplan van iedere instelling zal aan de voorkant beoordeeld gaan worden door een door OCW aangewezen organisatie met expertise. In het op te stellen kwaliteitsplan zal de instelling SMART-doelstellingen (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) en de aanpak dienen te beschrijven om de doelstellingen te realiseren.

In opzet hebben de kwaliteitsafspraken in het mbo overeenkomsten met de kwaliteitsafspraken in het hoger onderwijs. Er is hiermee gekozen voor een reeds ontwikkeld 'instrument'.

Status

Met dit akkoord als kader zal de regeling kwaliteitsafspraken mbo worden opgesteld waarvan een concept naar verwachting in september 2014 aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden⁴³.

Effecten en beschikbaar onderzoeksmateriaal

Voor het instrument van kwaliteitsafspraken is in het bestuursakkoord ook voorzien in een evaluatie. Een tussentijdse, onafhankelijke evaluatie (midterm review) is voorzien in 2017.

Samenvattend beeld

Met het invullen van het bestuursakkoord en de uitwerking daarvan heeft OCW invulling gegeven aan de beleidsdoelstelling om ambitieuze streefdoelen te formuleren. De prestatieafspraken in het mbo zijn mede ingegeven door de prestatieafspraken in het hoger onderwijs.

6.3.3 *Prestatieafspraken met universiteiten en hogescholen.*

Beschrijving

De prestatieafspraken met universiteiten en hogescholen zijn mede op basis van het advies van de commissie Veerman⁴⁴ en de werkgroep profilering en bekostiging⁴⁵ tot stand gekomen. Profilering en prestaties belonen is in het rapport van de commissie Veerman als aanbeveling opgenomen.

Status en effecten

Met alle individuele universiteiten en hogescholen zijn prestatieafspraken gemaakt voor de periode 2013 – 2016. De Reviewcommissie hoger onderwijs en onderzoek heeft alle ingediende individuele voorstellen voor prestatieafspraken terzake van kwaliteit/studiesucces, profilering en valorisatie beoordeeld en heeft hierover een advies aan de minister uitgebracht.

Beschikbaar onderzoeksmateriaal

De instellingen rapporteren jaarlijks over de voortgang in de jaarverslagen. De reviewcommissie monitort de ontwikkelingen op verschillende onderdelen van de prestatieafspraken: indicatoren voor kwaliteit en studiesucces en genomen maatregelen, profilering en zwaartepuntvorming en tot slot valorisatie. Hierover

⁴³ Kamerstuk 31 524 nr. 212, van 11 juli 2014, aanbieding Bestuursakkoord mbo

⁴⁴ 'Differentiëren in drievoud', Advies van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel, april 2010

⁴⁵ 'Naar een meer geprofileerd hoger onderwijs en onderzoek', Een procesaanpak voor profilering en profielgebonden bekostiging, Werkgroep Profilering en bekostiging, 12 mei 2011

brengt de reviewcommissie jaarlijks een rapportage uit op stelselniveau. Het eerste rapport (over 2013) is in januari 2014 uitgekomen⁴⁶, deze rapportage bevat tevens een nulmeting. In deze rapportage concludeert de Reviewcommissie dat instellingen slechts in beperkte mate resultaten kunnen rapporteren in een jaarverslag dat zo kort volgt op het afsluiten van de prestatieafspraken. De rapportage bevat daarom een eerste analyse van de te verwachten opbrengsten van de prestatieafspraken⁴⁷.

Naast de jaarlijkse stelselrapportage zal de commissie de minister van OCW adviseren over de voortgang bij individuele instellingen: in 2014 bij de midterm review en in 2016 bij de beoordeling of de door de instellingen geformuleerde ambities zijn behaald. De eindrapportage van de commissie in 2016 zal niet alleen de jaarlijkse stelselrapportage bevatten maar tevens de haar opgedragen eindevaluatie over de wijze waarop aan de bekostiging op kwaliteit en profiel vorm is gegeven.

Samenvattend beeld

De prestatieafspraken met universiteiten en hogescholen zijn mede op basis van het advies van de commissie Veerman en de werkgroep profilering en bekostiging tot stand gekomen. Met alle universiteiten en hogescholen zijn prestatieafspraken gemaakt waarmee OCW invulling heeft gegeven aan de beleidsdoelstelling om ambitieuze streefdoelen te formuleren. Tevens zijn afspraken gemaakt voor evaluatie van deze afspraken in 2014 en 2016. Met de uitkomsten van deze evaluaties kan de minister van OCW instellingen aanspreken op de behaalde resultaten.

6.3.4 *Resumé*

De doelstelling van deze hoofdlijn is om vanuit de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen te formuleren. Het effect van het overheidsbeleid is zichtbaar in de streefdoelen die zijn opgenomen in de OCW begroting 2012 t/m 2014. Daarnaast zijn voor het HO en het MBO prestatieafspraken gemaakt waarin ambitieuze doelstellingen en streefwaarden zijn opgenomen. Voor de prestatieafspraken in het HO is tevens voorzien in een jaarlijkse monitoring en evaluaties door een onafhankelijke reviewcommissie. De prestatieafspraken in hoger onderwijs zijn mede op advies van de commissie Veerman tot stand gekomen.

De kosten voor de werkzaamheden van de reviewcommissie zijn in de periode 2012-2014 circa € 3,6 miljoen. Dit is een minimale investering afgezet tegen de in de OCW begroting 2012 voor HO opgenomen begrote uitgaven van € 2.495 miljoen. De MBO prestatieafspraken moeten nog verder worden uitgewerkt. Op dit moment is geen informatie beschikbaar over de hiermee gemoeide uitgaven.

6.4 **Hoofdlijn D: De overheid creëert voorwaarden, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken.**

Onderwijsinstellingen vallen onder het toezicht van de Inspectie van het Onderwijs. In het onderwijsverslag 'De staat van het Onderwijs'⁴⁸ doet de inspectie jaarlijks verslag van dit toezicht. De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs om scholen inzicht te bieden en daar waar nodig ook direct aan te spreken, niet om hen af te rekenen. De inspectie geeft niet één cijfer aan het onderwijs; er gaat veel goed en er kan veel beter.

⁴⁶ Stelselrapportage 2013 Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek, Den Haag januari 2014

⁴⁷ Kamerstuk 31 288 nr. 379, van 18 februari 2014, Voortgang Hoofdlijnenakkoord en Prestatieafspraken Hoger Onderwijs en Onderzoek.

⁴⁸ Laatst verschenen is het onderwijsverslag 2012/2013 van april 2014, Inspectie van het Onderwijs.

6.4.1 *Verplichte rekentoets.*

Binnen het voorgezet onderwijs bestaat al langer het centraal examen met toezicht en publicaties door de Onderwijsinspectie. In aanvulling hierop is met ingang van schooljaar 2013/2014 de verplichte rekentoets ingevoerd. De rekentoets is primair een afsluitende toets voor de leerling, als onderdeel van het eindexamen. Scholen kunnen ervoor kiezen het gemiddelde rekentoetscijfer van hun leerlingen openbaar te maken.

Met het invoeren van de verplichte rekentoets heeft OCW voorwaarden gecreëerd zodat instellingen hun prestaties op het gebied van rekenen zichtbaar kunnen maken.

6.4.2 *Ontwikkelen methode om toegevoegde waarde (van onderwijsinstelling) in kaart te brengen voor PO en VO.*

Om de kwaliteit van onderwijsinstellingen te kunnen beoordelen moet duidelijk worden wat de bijdrage van een school is aan de prestaties van leerlingen. Toetsresultaten geven een indicatie hiervan. Centrale toetsing is belangrijk omdat dit de prestaties van leerlingen van verschillende scholen onderling vergelijkbaar maakt. Een gemiddeld eindexamencijfer van een school is echter een vrij botte benadering van de toegevoegde waarde van een school omdat het voor een groot deel wordt bepaald door de achtergrond van de leerling van die school. In het funderend onderwijs zijn pilots gestart om in 2013 en 2014 de toegevoegde waarde⁴⁹ van instellingen in kaart te brengen.

De eindrapportage van de CED-groep⁵⁰ over leerwinst en toegevoegde waarde in het primair onderwijs is in januari 2014 verschenen.

De Onderwijsraad heeft in april 2014 een advies uitgebracht 'Toegevoegde waarde: een instrument voor onderwijsverbetering – niet voor beoordeling'. De raad vindt dat leerwinst en toegevoegde waarde goede instrumenten zijn om scholen te helpen hun onderwijs te verbeteren. Ze zijn echter niet bruikbaar voor een oordeel over de kwaliteit van de school als geheel.

OCW is zich bewust van de complexiteit en mogelijke beperkingen van het concept toegevoegde waarde⁵¹. Tegelijkertijd toont de pilot in het PO aan dat het in potentie een waardevol concept is. De ontwikkelde methode om toegevoegde waarde voor het PO in beeld te brengen is complex en vraagt om verdere uitwerking. Daarom is in het PO besloten om eerst verder onderzoek te doen naar de gebruikswaarde en praktische toepasbaarheid ervan. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal OCW de afweging maken of het wenselijk is om dit concept beschikbaar te stellen als hulpmiddel voor scholen of in de verantwoording.

De pilots in het VO zijn in 2012 gestart en worden binnenkort afgerond. Naar verwachting worden de eindresultaten begin 2015 bekend gemaakt. Er is nog geen besluit genomen over eventueel verder onderzoek naar de ontwikkeling van een maatstaf voor toegevoegde waarde.

⁴⁹ Onder toegevoegde waarde wordt verstaan de bijdrage van de school aan de ontwikkeling (de leerwinst) van een leerling. Leerwinst is de toename van vaardigheden, kennis en/of competenties van individuele leerlingen of groepen van leerlingen, gedurende (een bepaald deel van) de leerweg.

⁵⁰ Leerwinst en toegevoegde waarde in het primair onderwijs, januari 2014 CED-Groep,

⁵¹ Kamerstuk 31 293 nr. 204, van 13 juni 2014, nut en noodzaak toetsen in het funderend onderwijs.

6.4.3 *Eindtoets in het PO.*

De maatregel van een centrale eindtoets staat niet op zichzelf maar dient een belangrijke ambitie om het beste uit iedere leerling te halen door ons onderwijs op een hoger niveau te brengen. Dit begint met het volgen van de vorderingen van leerlingen op individueel, groep- en schoolniveau en vervolgens om het inzicht hierin als leerkracht en onderwijsteam te benutten om het onderwijs te verbeteren. Dit systematisch en doelgericht werken wordt gevat onder de term opbrengstgericht werken. Scholen die dit goed en consequent doen, halen betere resultaten. Bij veel scholen is hierin nog vooruitgang te boeken⁵².

Ten aanzien van het principe van verplichte eindtoetsing is geen alternatief of globalere invulling overwogen. De regering hecht er aan duidelijk in de wet vast te leggen dat iedere leerling recht heeft op een onafhankelijke vaststelling van het beheersingsniveau voor taal en rekenen aan het eind van het primair onderwijs.

Het toetsbesluit PO is met ingang van 01-08-2014 in werking getreden. De effecten van de invoering van het toetsbesluit PO zullen worden geëvalueerd door een onderzoeksbureau. Het geplande onderzoek gaat uit van een tussenrapportage eind 2016 en een eindrapportage eind 2018. Met het invoeren van deze centrale eindtoets heeft OCW voorwaarden gecreëerd zodat instellingen op dit punt hun prestaties zichtbaar kunnen maken.

6.4.4 *Invoering landelijke examinering Taal en rekenen bij MBO.*

In de brief aan de Tweede Kamer van 19 december 2012 hebben de bewindslieden van OCW maatregelen aangekondigd die inhouden dat de pilotfase voor referentieniveaus (2F en 3F) wordt verlengd. In het studiejaar 2014-2015 is er voor het eerst sprake van centrale examinering voor Nederlandse taal 3F in mbo-4 en telt het behaalde resultaat mee in de slaag-zakbeslissing, rekenen 3F volgt een jaar later. Voor mbo-2 en -3 is er in het studiejaar 2015-2016 voor het eerst sprake van centrale examinering voor Nederlandse taal 2F waarbij het resultaat meetelt, rekenen 2F volgt een jaar later.

De verlenging van de pilotfase betekent dat voor alle betrokkenen meer tijd beschikbaar is om zich voor te bereiden op de centrale examinering in het mbo. Het biedt instellingen meer ruimte om ervaring op te doen ter voorbereiding daarvan.

In 2012-2013 wordt ervaring opgedaan op de volgende punten:

- opschaling naar realistische studentaantallen per afnameperiode;
- logistiek en organisatie van herkansingen;
- examinering van kandidaten met een beperking.

De opgedane ervaringen in 2012-2013 kunnen worden benut voor het studiejaar 2013-2014, zodat in 2014-2015 de afname van de centrale examens vlekkeloos kan verlopen. Het College voor Examens raadde instellingen aan om studenten die in pilots van 2012-2013 een onvoldoende hadden behaald, herkansingen aan te bieden. Op deze wijze kan de onderwijsinstelling voldoende ervaring opdoen met realistische studentaantallen en met de organisatie van herkansingen. De verplichting om examens af te nemen gebaseerd op de referentieniveaus, blijft onverkort bestaan. Indien de instelling een aantal studenten niet wil laten deelnemen aan pilotexamens moet de instelling een (ander) instellingsexamen inzetten voor meting van het vereiste referentieniveau. Studenten kunnen zelf niet besluiten wel of niet deel te nemen aan de pilot-examens.

Vanaf 2014 – 2015 zal voor het eerst sprake zijn van centrale examinering in het mbo. Met het invoeren van deze centrale examinering heeft OCW voorwaarden gecreëerd zodat instellingen op dit punt hun prestaties zichtbaar kunnen maken.

⁵² Kamerstukken 1 2012/12, 33 157, C Memorie van antwoord

6.4.5

Resumé

De doelstelling van deze hoofdlijn is om vanuit de overheid voorwaarden te creëren met centrale toetsen, examens en toezicht zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken. Het effect van het overheidsbeleid is zichtbaar met de wettelijke regeling voor de Eindtoets in het PO, landelijke examinering Taal en rekenen in het MBO en de verplichte rekentoets in het VO.

Een methode om toegevoegde waarde van onderwijstellingen in kaart te brengen in het PO en VO is ontwikkeld, maar het gebruik is complex, er lopen nog pilots.

De uitgaven voor de gerealiseerde instrumenten zijn ook hier relatief beperkt, afgezet tegen de totale begroting voor PO VO en MBO.

7 Samenvattend beeld

7.1 Uitkomsten effecten, doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid

Op basis van het beschikbare materiaal bij de vier hoofdlijnen van het beleid blijkt dat scholen en instellingen hun resultaten inzichtelijk maken en daarnaast werken aan het implementeren van andere instrumenten om dit inzicht verder te vergroten (toegevoegde waarde, ouderbetrokkenheid, in het MBO ontwikkeling van 'MBO Transparant', BPV monitor en Studie in cijfers mbo en VenstersPO).

De doorlichting toont aan dat alle instrumenten uit de beleidsdoelstelling zijn ontwikkeld en geïmplementeerd (dit laatste nog niet voor een methode voor toegevoegde waarde). Bij de keuze voor de instrumenten blijkt dat de prestatieafspraken in het HO op basis van een afweging door de commissie Veerman tot stand zijn gekomen. De Vensters in het PO en VO zijn, om het draagvlak te vergroten, in samenwerking met de sectorraden ontwikkeld. Bij de keuze voor de andere genoemde instrumenten heeft geen geëxpliciteerde afweging of vergelijking met alternatieve instrumenten plaatsgevonden op basis van doeltreffendheid of doelmatigheid. Dit geldt met name voor de instrumenten van de hoofdlijnen A en B.

Uit de doorlichting blijkt dat voor de inzet van de instrumenten relatief beperkte investeringen zijn gepleegd voor subsidies naast de aanpassingen in wet- en regelgeving voor met name toetsen en examens.

Ook blijkt uit deze doorlichting dat voor de instrumenten VenstersVO, ouderbetrokkenheid, Stichting Studiekeuze en Studiebijsluiter HO en prestatieafspraken HO monitoring onderzoek beschikbaar is over het gebruik. Van de instrumenten SK123 en de Studiebijsluiter is tevens onderzoek waaruit blijkt hoe het door de doelgroep (studenten) wordt gebruikt en welke effecten ze hebben in relatie tot andere voorlichtingsbronnen.

Voor de andere instrumenten van de hoofdlijnen A en B zijn geen onderzoeken voorhanden die inzicht geven in de mate waarin instrumenten door stakeholders ook daadwerkelijk worden gebruikt om zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken. Het ontbreekt aan zicht op het effect op de hogere doelstellingen om tot betere onderwijsprestaties te komen. Wel zijn met de PO-Raad en VO-raad afspraken gemaakt om in 2015 een onderzoek uit te voeren naar bekendheid en tevredenheid van Vensters bij ouders.

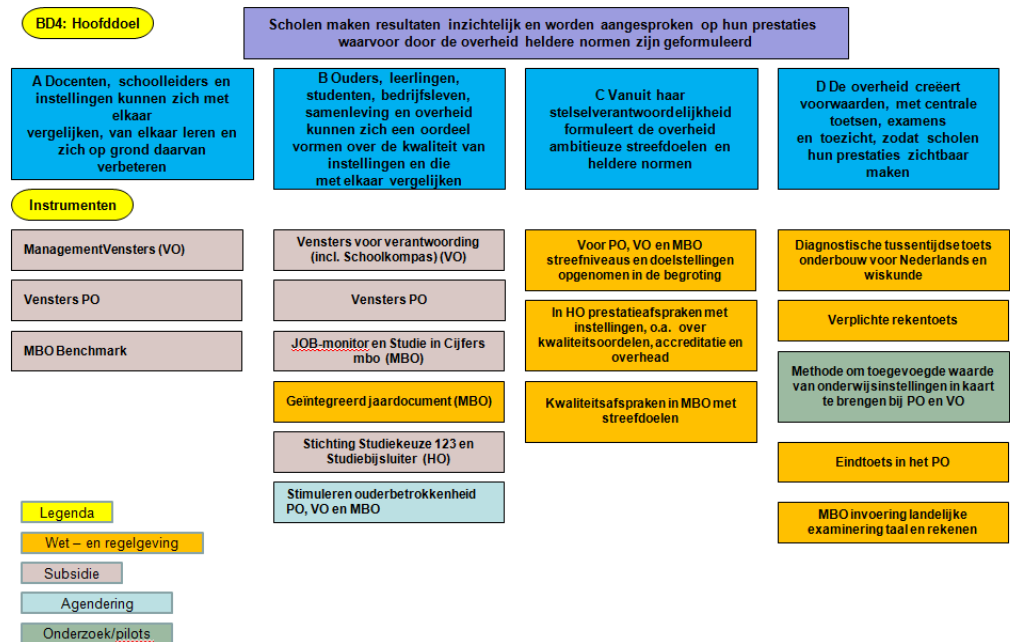
De evaluatie betreft de periode 2012-2014, deze korte evaluatieperiode verklaart dat veel onderzoek nog niet beschikbaar kan zijn.

Vanuit de doelstellingen van de hoofdlijnen C en D, met uitzondering van de prestatieafspraken in HO en MBO, is monitoring niet aan de orde omdat het gaat om het realiseren van toetsen en examens en het benoemen van streefniveaus en doelstellingen.

De reikwijdte van deze doorlichting is vanuit de doelstelling begrenst tot het vaststellen dat docenten, schoolleiders en instellingen zich met elkaar kunnen vergelijken, van elkaar leren en zich op grond daarvan verbeteren, ouders, leerlingen, studenten, bedrijfsleven, samenleving en overheid kunnen zich een oordeel vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar vergelijken, dat

de overheid ambitieuze streefdoelen en heldere normen formuleert en voorwaarden creëert, met centrale toetsen, examens en toezicht, zodat scholen hun prestaties zichtbaar maken. De insteek is hiermee vrij instrumenteel en gebaseerd op beleidsonderzoek waaruit blijkt dat toetsen, het vaststellen van streefdoelen en ambities en het inzichtelijk maken van prestaties randvoorwaarden zijn voor een goed functionerend onderwijsstelsel.

Bijlage 1 Doel Inspanningen Netwerk (DIN)

Bijlage 2: Streefniveau's en/of doelstellingen opgenomen in de OCW begroting 2012

1. Gemiddelde score in basisvakken

Primair onderwijs:

- a) gemiddelde score CITO-eindtoets omhoog van 535,4 in 2010 naar het niveau van 537 in 2015
- b) gemiddelde taalvaardigheidsscores in groep 8 van het basisonderwijs hoger dan 250
- c) gemiddelde rekenvaardigheidsscores in groep 8 van het basisonderwijs hoger dan 250

Voortgezet onderwijs:

- d) gemiddelde PISA-score wiskunde van 526 in 2009 naar 536 in 2015 en 541 in 2018
- e) gemiddelde PISA-score lezen van 508 in 2009 naar 516 in 2015 en 520 in 2018
- f) gemiddelde PISA-score *science* van 522 in 2009 naar 526 in 2015 en 528 in 2018

2. Excellente leerlingen en studenten

- a) po: de grensscore voor de beste 20% van de leerlingen stijgt naar 545 in 2015 (2010: 543/544)
- b) vo: de gemiddelde eindexamencijfers (CE+SE) van de 20% best presterende vwo-leerlingen van 7,6 in 2010 naar 7,8 in 2015
- c) ho: in 2014 neemt 10% van de studenten deel aan excellente trajecten (huidige percentages: ca. 0,17% in het hbo en ca. 3% in het wo)

3. Verhogen percentage deelnemers per mbo niveau dat de opleiding succesvol afrondt

Diplomaresultaat, streefniveaus:

- a) niveau 1: van 58% in 2008 naar 65% in 2015
- b) niveau 2; van 54% in 2008 naar 70% in 2015
- c) niveau 3; van 65% in 2008 naar 70% in 2015
- d) niveau 4; van 70% in 2008 naar 75% in 2015

4. Verhogen rendement

- a) verminderen aantal voortijdig schoolverlaters van 42.600 in 2009 naar 35.000 in 2012 en 25.000 in 2016
- b) verhogen rendement/verminderen studie-uitval in het ho conform prestatieafspraken met de universiteiten en hogescholen in 2012

5. Percentage opbrengstgerichte scholen

- a) in po van 30% naar 60% in 2015 en naar 90% in 2018
- b) in vo naar minstens 50% in 2015 en naar 90% in 2018
- c) in het (v)so naar minstens 25% in 2012, minstens 50% in 2015 en minstens 75% in 2018

6. Intensivering onderwijstijd

- a) uitbreiding van het aanbod van vve, schakelklassen en zomerscholen aan kinderen met risico op taalachterstand (streefdoelen worden uitgewerkt in prestatieafspraken met de G4 en de VNG)
- b) verhogen onderwijsintensiteit conform meerjarenafspraken die uiterlijk juni 2012 met individuele hogescholen en universiteiten worden gemaakt

7. Onderpresterende scholen/opleidingen

- a) in po reductie van het aantal zeer zwakke scholen van 57 naar 35 in 2015; het aantal taal- en rekenzwakke scholen van 238 naar 119 in 2015
- b) in (v)so verdere reductie van het aantal (zeer) zwakke scholen
- c) in vo geen stijging van het aantal (zeer) zwakke scholen
- d) in het mbo geen stijging van het aantal (zeer) zwakke opleidingen

8. Aantal leraren, docenten dat over een master- of PhD-graad beschikt

- a) in po, vo, mbo: kwantitatieve doelen worden in overleg met het veld in 2012 bepaald
- b) hbo: percentage op master- of PhD-niveau opgeleide leraren/docenten bedraagt 80% in 2016 (in 2009 63%)

9. Bekwame leraren en schoolleiders

- a) in 2016 voldoen alle leraren in po en vo aan de bekwaamheidseisen op de onderdelen «afstemmen op verschillen en opbrengstgericht werken» (indicatoren van de Inspectie van het Onderwijs)
- b) leraren die in 2016 vanuit de hbo-lerarenopleidingen op de arbeidsmarkt komen, hebben hun bekwaamheid voor de kenniscomponent op basis van landelijke extern gelegitimeerde toetsen aangetoond
- c) in 2016 voldoen alle schoolleiders po en vo en teamleiding/middenmanagement in het mbo aan de dan geldende bekwaamheidseisen

10. Geregistreerde leraren

In 2014 is 40% van de leraren in po, vo en mbo die voldoen aan de bekwaamheidseisen opgenomen in het register voor leraren. In 2018 is dat 100% en heeft het register civiel effect

11. Deelname eindtoets basisonderwijs

Vanaf voorjaar 2013 leggen alle leerlingen in het basisonderwijs de verplichte eindtoets af

12. Percentage opleidingen met voldoende examenkwaliteit in mbo

In 2012 is het percentage opleidingen mbo met voldoende examenkwaliteit 85% (2010: 63%)

13. Mbo: tevredenheid studenten, docenten en bedrijfsleven

- a) van mbo-studenten: indicator wordt verder ontwikkeld
- b) van mbo-docenten over organisatie/begeleiding studie: indicator wordt nog ontwikkeld
- c) van bedrijfsleven over mbo onderwijs en mbo afgestudeerden: indicator en streefwaarde volgen na aanbesteding en ontwikkeling

14. Prestatieafspraken ho. Prestatieafspraken per instelling over onder meer kwaliteitsoordelen, accreditatie, uitval, rendement, docentenkwaliteit en reductie overhead

Bijlage 3 Gehanteerde bronnen en documenten

Literatuurlijst

- Begroting OCW 2012, Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 33 000 VIII, nr. 2, b
- Begroting OCW 2013, Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, 33 400 VIII, nr. 2, blz. 81
- Begroting OCW 2014, Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 VIII, nr. 2, blz. 104
- Benchmark middelbaar beroepsonderwijs 2012, Bouwsteen studiesucces. Sectorrapportage MBO-Raad, november 2013
- Bestuursakkoord Primair Onderwijs 2012-2015, 17 januari 2012
- Bestuursakkoord Primair Onderwijs 'De school van 2020', 10 juli 2014
- De staat van het onderwijs, Onderwijsverslag 2012/2013, Inspectie van het Onderwijs, april 2014
- De Wolf, I.F., & Janssens, F.J.G (2005), Effects and side effects of inspections and accountability in education; an overview of empirical studies, University of Amsterdam, Amsterdam
- 'Differentiëren in drievoud', Advies van de Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs Stelsel, april 2010 (commissie Veerman)
- Gebruik en invloed Studie in Cijfers; Eerste rapportage op basis van de Startmonitor september 2013. ResearchNed, december 2013
- Gemeente Amsterdam (2003), Schoolkeuzemotieven. Onderzoek naar het Schoolkeuzeproces van Amsterdamse Ouders, Dienst Onderzoek en Statistiek, Amsterdam
- Het beste geïntegreerd'. Analyse geïntegreerd jaardocument mbo 2013. Panteia
- Instellingsbesluit Reviewcommissie hoger onderwijs en onderzoek, Staatscourant 2012 nr. 5217, 19 maart 2012
- Kamerstuk 31 288 nr. 245 van 19 december 2013
- Kamerstuk 31 288 nr. 214 van 26 september 2011
- Kamerstuk 31 288 nr. 379, van 18 februari 2014, Voortgang Hoofdlijnenakkoord en Prestatieafspraken Hoger Onderwijs en Onderzoek.
- Kamerstuk 31 293 nr. 204, van 13 juni 2014, nut en noodzaak toetsen in het funderend onderwijs
- Kamerstuk 31 524 nr. 212, van 11 juli 2014, aanbieding Bestuursakkoord mbo
- Kamerstuk 33 157, C Memorie van antwoord, Eerste Kamer, vergaderjaar 2012-2013
- Kamerstuk 33 661 nr. 4 vergaderjaar 2012-2013, Voorstel Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs
- Koning, P. & K. van der Wiel (2010a) School Responsiveness to Quality Rankings: An Empirical Analysis of Secondary Education in the Netherlands, Centraal Planbureau, Discussion paper 149, Den Haag
- Leerwinst en toegevoegde waarde in het primair onderwijs, CED-Groep, januari 2014
- Leraren en ouderbetrokkenheid; een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Radboud Universiteit Nijmegen, oktober 2013
- Monitor Bestuursakkoord VO: Meting 2012. Regioplan, oktober 2012
- Monitor Bestuursakkoord VO: Meting 2013. Regioplan, januari 2014
- Monitor ouderbetrokkenheid in het funderend onderwijs, Eerste meting onder scholen en ouders, Ecorys, 9 juli 2009
- Monitor ouderbetrokkenheid in het po, vo en mbo, Tweede meting, Ecorys en Oberon, 27 september 2012

- 'Naar een meer geprofileerd hoger onderwijs en onderzoek', Een procesaanpak voor profilering en profielgebonden bekostiging, Werkgroep Profilering en bekostiging, 12 mei 2011
- Onderzoeksverantwoording Nationale Studenten Enquête 2013, Stichting Studiekeuze123, april 2014
- Regeling Periodiek evaluatieonderzoek, Staatscourant 2012 nr. 18352, 11 september 2012
- Samen Scholen; Ouders en scholen over samenwerking in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Sociaal en Cultureel Planbureau, september 2013
- Sectorakkoord VO 2014-2017 'Klaar voor de toekomst. Samen werken aan onderwijskwaliteit' d.d. 17 april 2014
- Stelselrapportage 2013 Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek, Den Haag januari 2014
- Supovitz, J. (2009), Can high stakes testing leverage educational improvement? Prospects from the last decade of testing and accountability reform, Graduate School of Education, Consortium for Policy Research in Education, University of Pennsylvania, Philadelphia
- Trends in Beeld 2013, Zicht op Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, september
- Van Elk, Lanser & Veldhuizen (2011), Onderwijsbeleid in Nederland; De kwantificering van effecten, CPB Achtergronddocument, CPB, Den Haag
- Waslander, S., Pater, C. & Van der Weide, M. (2010), Markets in education: An analytical review of empirical research on market mechanisms in education, OECD Education Working Papers, No. 52, OECD Publishing, Parijs
- Webbink, H.D., R. van Elk en M. van der Steeg, 2009, Wat is bekend over de effecten van kenmerken van onderwijsstelsels?; een literatuurstudie. CPB Document 187, Centraal Planbureau, Den Haag

Websites

<http://www.schoolvo.nl>

<http://www.schoolkompas.nl>

<http://www.scholenopdekaart.nl>

<http://www.studiekeuze123.nl>

<http://www.studielink.nl>

<http://www.jobmonitorresultaten>

Bijlage 4 Verklaring afkortingen

ADR	Auditdienst Rijk
BD	Beleidsdoorlichting
BPV-monitor	Beroepspraktijkvorming-monitor
COE's	Centraal ontwikkelde examens
CvE	College voor Examens
Dtt	Diagnostische tussentijdse toets
GJ	Geïntegreerd jaardocument
HO	Hoger Onderwijs
JOB	Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs
LAKS	Landelijk Actie Komitee Scholieren
LOB	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs
NRO	Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek
NSE	Nationale Studenten Enquête
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PO	Primair Onderwijs
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SK123	Stichting Studiekeuze 123
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden
VO	Voortgezet Onderwijs
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOB-verzoek	Wet openbaarheid van bestuur-verzoek

Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00